

**INFORMACJA
O STANIE ŚRODOWISKA
W TARNOWIE
W 2023 ROKU**

Tarnów, sierpień 2024 r.

Niniejsza informacja o stanie środowiska w Tarnowie została przygotowana na podstawie danych uzyskanych z badań monitoringowych prowadzonych w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska oraz wyników działań kontrolnych WIOŚ w Krakowie, udostępnionych na stronie internetowej www.krakow.pios.gov.pl., a także materiałów Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Tarnowie oraz Urzędu Miasta Tarnowa.

1. JAKOŚĆ POWIETRZA.

Badania i ocena jakości powietrza prowadzone są w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska w podsystemie monitoringu jakości powietrza.

Celem funkcjonowania podsystemu jest uzyskiwanie informacji i danych dotyczących poziomów substancji w otaczającym powietrzu oraz wyników analiz i ocen w zakresie przestrzegania norm jakości powietrza.

Na terenie miasta Tarnowa funkcjonują 2 stacje automatycznych pomiarów zanieczyszczeń powietrza, zlokalizowane przy ul. Bitwy pod Studziankami (stacja tła miejskiego) oraz przy ul. Ks. Romana Sitki (stacja komunikacyjna).

Na stacji przy ul. Bitwy pod Studziankami prowadzone były pomiary automatyczne (1-godzinne) pyłu zawieszonego PM₁₀, dwutlenku azotu, tlenków azotu, dwutlenku siarki, tlenku węgla, ozonu, oraz pomiary manualne (24-godzinne) pyłu zawieszonego PM₁₀ i PM_{2,5}, zawartości benzo(a)pirenu oraz arsenu, ołowiu, niklu i kadmu w pyle PM₁₀.

Na stacji przy ul. Ks. Romana Sitki prowadzone były pomiary automatyczne (1-godzinne) pyłu zawieszonego PM₁₀, PM_{2,5}, dwutlenku azotu, tlenków azotu, tlenku węgla, oraz pomiary manualne (24-godzinne) benzenu.

Na szczególne podkreślenie zasługuje fakt, że w 2023 r. strefa miasto Tarnów została zakwalifikowana ze względu na ochronę zdrowia we wszystkich badanych wskaźnikach do klasy A. Nie zostały przekroczone średnioroczne dopuszczalne oraz docelowe stężenia mierzonych zanieczyszczeń, w tym także benzo(a)pirenu (po raz pierwszy w historii prowadzenia pomiarów, i jako jedyna strefa w województwie małopolskim).

Fot.1. Stacja pomiarów zanieczyszczeń powietrza w Tarnobrzegu, ul. Bitwy pod Studziankami.

Fot.2. Stacja pomiarów zanieczyszczeń powietrza w Tarnobrzegu, ul. Ks. Romana Sitki

Stężenia zanieczyszczeń w powietrzu w 2023 roku mierzone na stacjach pomiarowych w Tarnowie w odniesieniu do wartości dopuszczalnych określonych w rozporządzeniu Ministra Środowiska w sprawie pomiarów niektórych substancji w powietrzu przedstawiały się następująco:

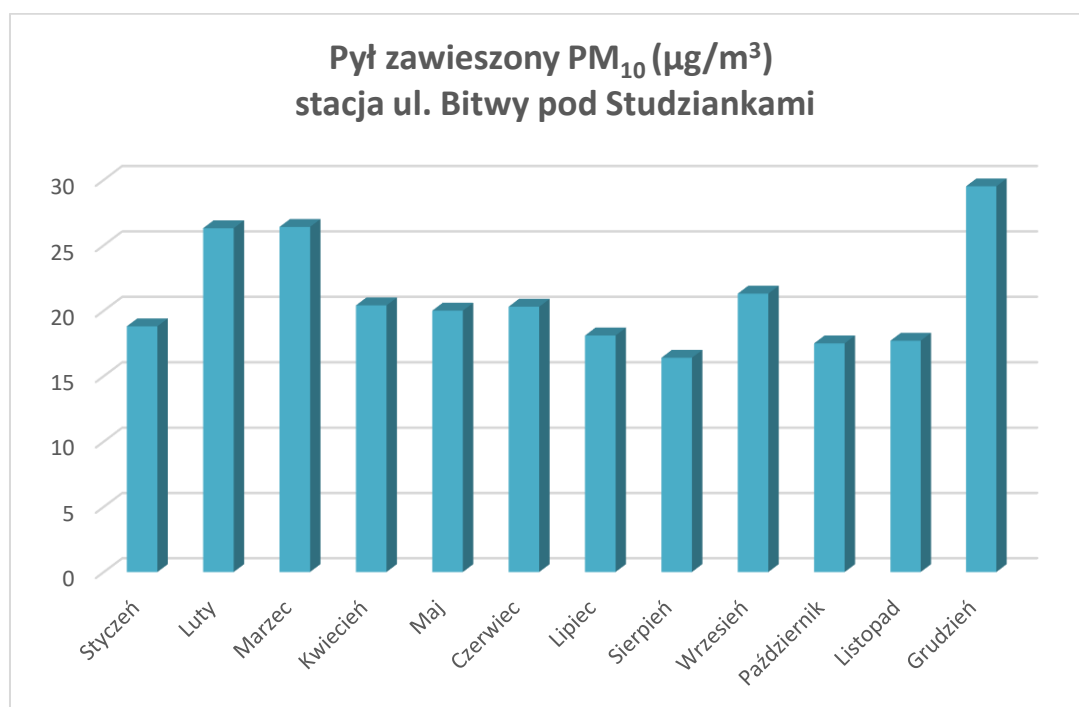
PYŁ ZAWIESZONY PM10

➔ Stanowisko ul. Bitwy pod Studziankami

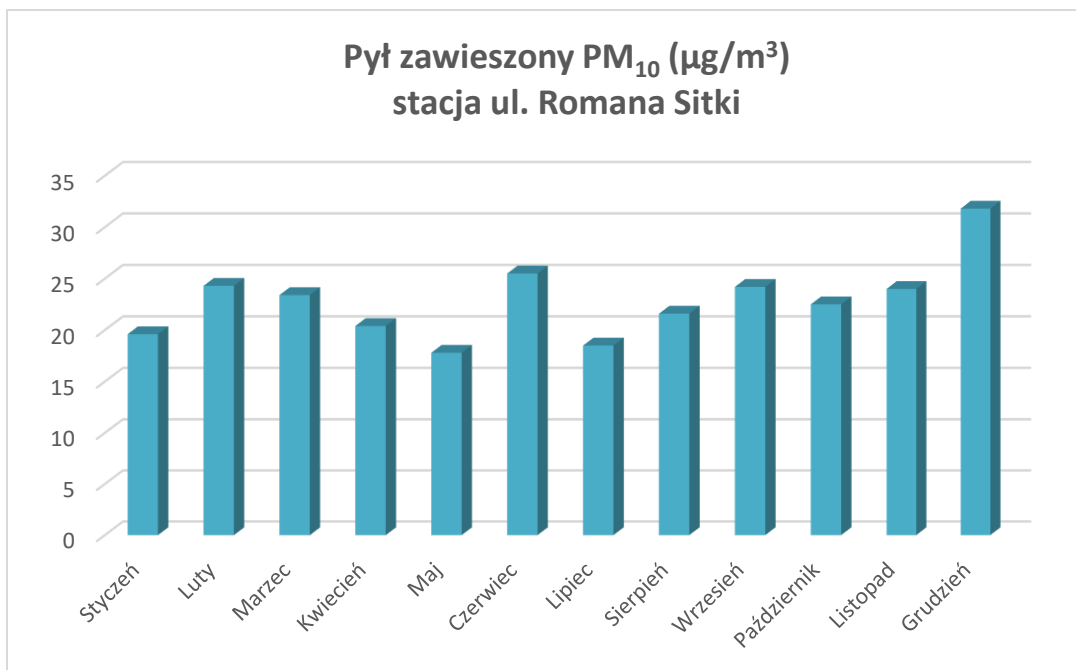
Stężenie średnioroczne pyłu zawieszonego PM10, uzyskane z 1-godzinnych automatycznych pomiarów w 2023 roku, wynosiło **20,9 $\mu\text{g}/\text{m}^3$** , osiągnęło niższą wartość niż w roku 2022 i nie przekroczyło wielkości dopuszczalnej (40 $\mu\text{g}/\text{m}^3$). Najwyższa średnia dobowa z pomiarów 1-godzinnych wynosiła 122,4 $\mu\text{g}/\text{m}^3$, a najniższa średnia dobowa z pomiarów 1-godzinnych wynosiła 6,2 $\mu\text{g}/\text{m}^3$.

➔ Stanowisko ul. Ks. Romana Sitki

Stężenie średnioroczne pyłu zawieszonego PM10, uzyskane z 1-godzinnych pomiarów, wynosiło **22,8 $\mu\text{g}/\text{m}^3$** i było niższe o **1,7 $\mu\text{g}/\text{m}^3$** w porównaniu do roku 2022 (24,5 $\mu\text{g}/\text{m}^3$). Najwyższa średnia dobowa z pomiarów 1-godzinnych wynosiła 106,2 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ a najniższa średnia dobowa z pomiarów 1-godzinnych wynosiła 3,9 $\mu\text{g}/\text{m}^3$.

Wykres 1. Rozkład stężeń pyłu zawieszonego PM10 na stanowisku w Tarnowie przy ul. Bitwy pod Studziankami w 2023 r.

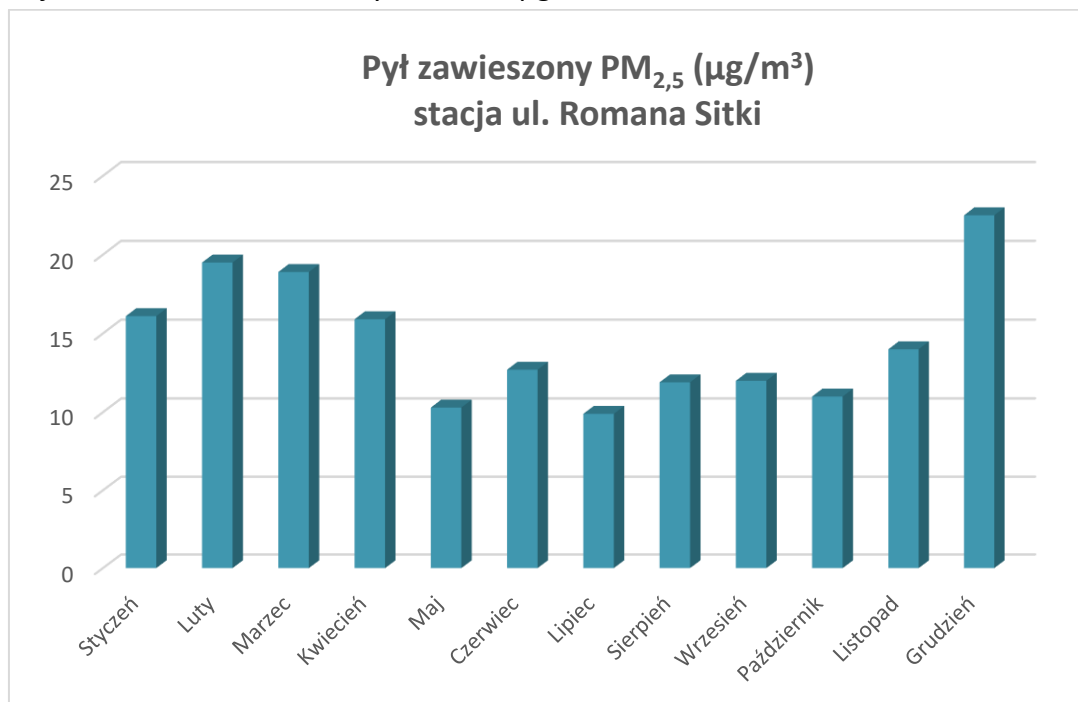

Wykres 2. Rozkład stężeń pyłu zawieszonego PM₁₀ na stanowisku w Tarnobrzegu przy ul. R.Sitki w 2023 r.

PYŁ ZAWIESZONY PM_{2,5}

☉ Stanowisko ul. Ks. Romana Sitki

Średnioroczne stężenia pyłu zawieszonego PM_{2,5}, uzyskane w pomiarach automatycznych, wynosiło **14,6 µg/m³** i było o 4,1 µg/m³ niższe niż w roku 2022 (18,7 µg/m³). Najwyższa średnia dobowa z pomiarów 1-godzinnych wyniosła 94,8 µg/m³ natomiast najniższa średnia dobowa wyniosła 3,1 µg/m³.

Wykres 3. Rozkład stężeń pyłu zawieszonego PM_{2,5} na stanowisku w Tarnobrzegu przy ul. Ks. Romana Sitki w 2023 r.

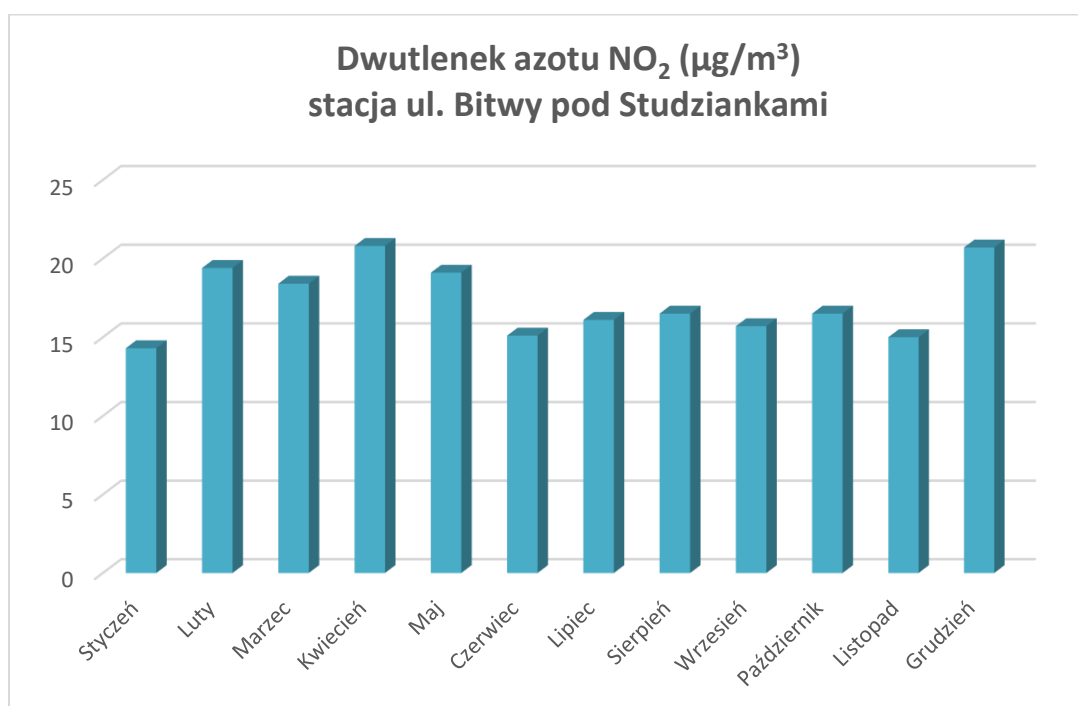
DWUTLENEK AZOTU

☞ Stanowisko ul. Bitwy pod Studziankami

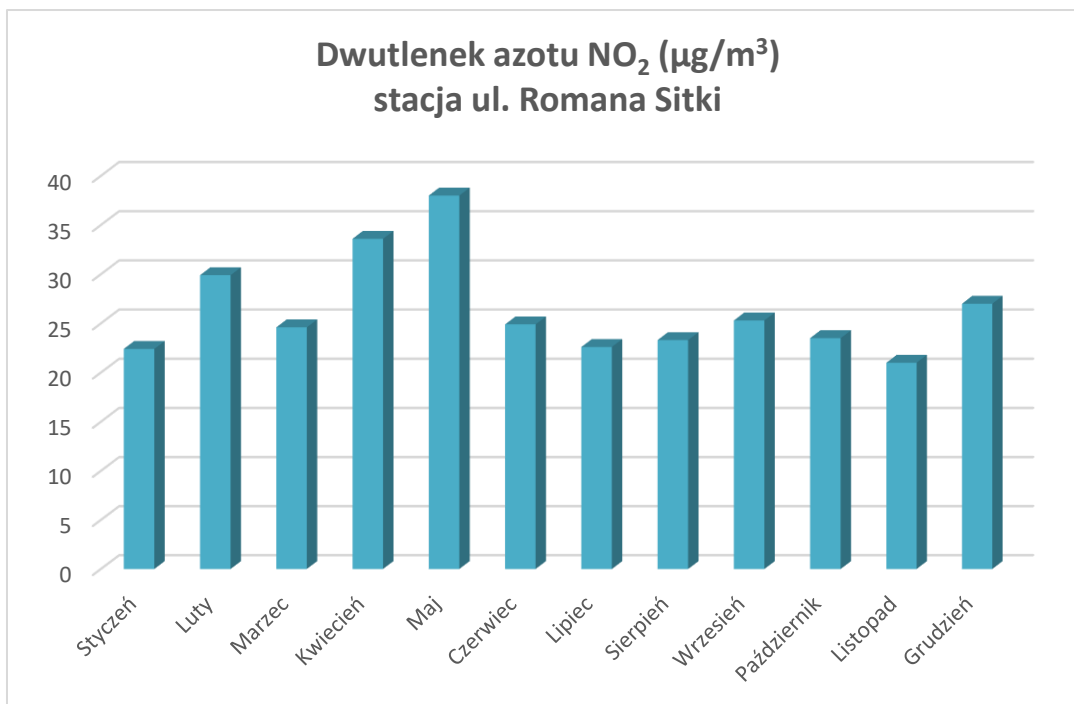
Średnioroczne stężenie NO₂, uzyskane w pomiarach automatycznych 1-godzinnych wynosiło **17,3 µg/m³** i było o 0,7 µg/m³ niższe niż w 2022 roku (18,0 µg/m³) przy dopuszczalnej wartości 40 µg/m³. Najwyższa średnia dobową wyniosła 46,8 µg/m³, a najniższa 3,4 µg/m³.

☞ Stanowisko ul. Ks. Romana Sitki

Średnioroczne stężenie NO₂, uzyskane w pomiarach automatycznych ze stężeń 1-godzinnych, wynosiło **26,0 µg/m³**, było niższe od wartości z 2022 roku (26,7 µg/m³) o 0,7 µg/m³, nie przekroczyło dopuszczalnej wartości średniorocznego stężenia NO₂ która wynosi 40 µg/m³. Najwyższa średnia dobową wyniosła 68,6 µg/m³, a najniższa 5,3 µg/m³.

Wykres 4. Rozkład stężeń dwutlenku azotu (NO₂) na stanowisku w Tarnowie przy ul. Bitwy pod Studziankami w 2023 r.

Wykres 5. Rozkład stężeń dwutlenku azotu (NO₂) na stanowisku w Tarnobrzegu przy ul. R. Sitki w 2023 r.

TLENKI AZOTU

- Stanowisko ul. Bitwy pod Studziankami
Średnioroczne stężenie NO_x, uzyskane w pomiarach automatycznych 1-godzinnych wynosiło **23,4 µg/m³** i było o 2,6 µg/m³ niższe niż w 2022 roku (26,0 µg/m³). Najwyższa średnia dobowo wyniosła 105,8 µg/m³, a najniższa 4,3 µg/m³.
- Stanowisko ul. Ks. Romana Sitki
Średnioroczne stężenie NO_x, uzyskane w pomiarach automatycznych 1-godzinnych wynosiło **50,3 µg/m³** i było o 8,4 µg/m³ niższe niż w 2022 roku (58,7 µg/m³). Najwyższa wartość średniej dobowej wyniosła 177,2 µg/m³, a najniższa 8,2 µg/m³.

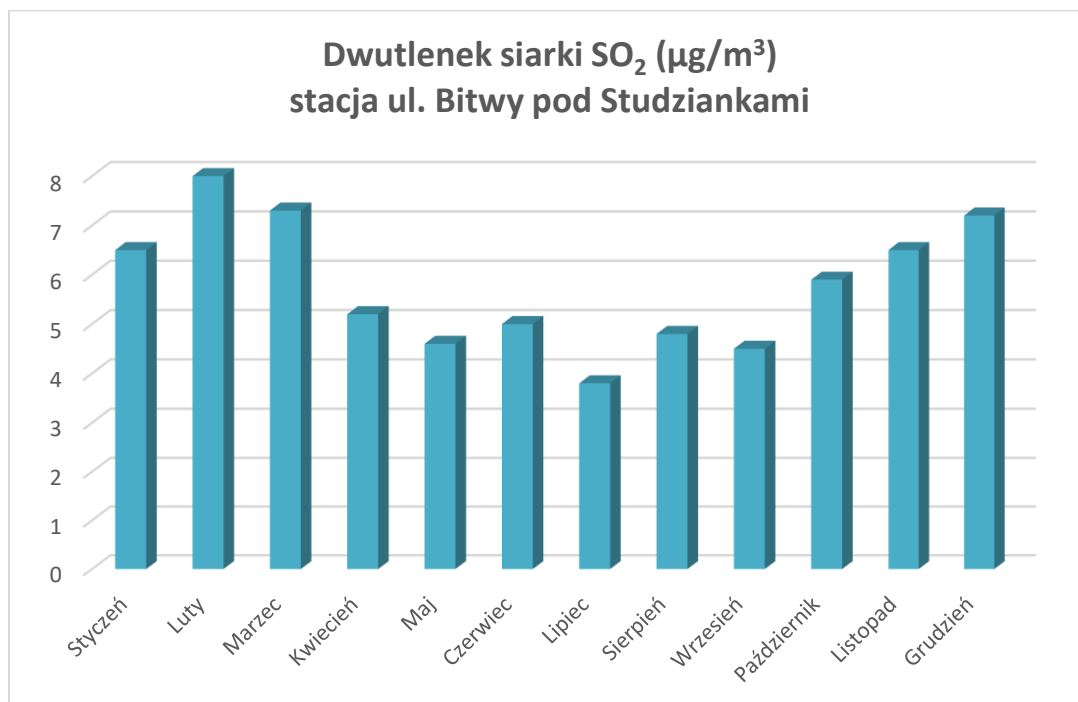
TLENEK AZOTU

- Stanowisko ul. Bitwy pod Studziankami
Średnioroczne stężenie tlenku azotu, uzyskane w pomiarach automatycznych 1-godzinnych, wynosiło **4,0 µg/m³**. Najwyższa średnia dobowo wyniosła 41,2 µg/m³, a najniższa 0,3 µg/m³.
- Stanowisko ul. Ks. Romana Sitki
Średnioroczne stężenie tlenku azotu, uzyskane w pomiarach automatycznych 1-godzinnych, wynosiło **13,5 µg/m³**. Najwyższe stężenie średnio dobowe wyniosło 86,4 µg/m³, a najniższe 1,9 µg/m³.

DWUTLENEK SIARKI

☛ Stanowisko ul. Bitwy pod Studziankami

Średnioroczne stężenie SO_2 , uzyskane w pomiarach automatycznych ze stężeń 1-godzinnych, wynosiło $5,7 \mu\text{g}/\text{m}^3$ i było niższe od wartości z 2022 roku ($6,0 \mu\text{g}/\text{m}^3$) o $0,3 \mu\text{g}/\text{m}^3$. Najwyższe stężenie średniodobowe wyniosło $20,6 \mu\text{g}/\text{m}^3$, a najniższe $1,6 \mu\text{g}/\text{m}^3$. Poziom dopuszczalny średniodobowego stężenia dwutlenku siarki wynosi $125 \mu\text{g}/\text{m}^3$.

Wykres 6. Rozkład stężeń dwutlenku siarki (SO_2) na stanowisku w Tarnowie przy ul. Bitwy pod Studziankami w 2023 r.

BENZO(A)PIREN W PYLE ZAWIESZONYM PM_{10}

☛ Stanowisko ul. Bitwy pod Studziankami

Klasyfikację dla benzo(a)pirenu w pyle zawieszonym PM_{10} wykonano na podstawie pomiarów prowadzonych na stanowisku pomiarowym w Tarnowie przy ul. Bitwy pod Studziankami w odniesieniu do normy rocznej (poziom docelowy $1 \text{ ng}/\text{m}^3$). W 2023 roku po raz pierwszy stężenie benzo(a)pirenu nie przekroczyło poziomu docelowego, co zaklasyfikowało miasto Tarnów do klasy A. Stężenie zmalało w stosunku do roku 2022. W 2023 r. stwierdzono najniższe średnioroczne stężenie benzo(a)pirenu w historii badań monitoringowych w Tarnowie. Głównym źródłem tych zanieczyszczeń jest niska emisja.

Mieszkańcy i osoby przebywające w Tarnowie oraz wszyscy zainteresowani mogą uzyskać informację o aktualnej jakości powietrza poprzez komunikaty zamieszczane na głównej stronie internetowej miasta www.tarnow.pl - baner „Jakość powietrza Tarnów”, gdzie na bieżąco są aktualizowane dane udostępniane przez Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego (<https://powietrze.malopolska.pl/>), wraz z prognozą na kolejny dzień.

Poza dwiema stacjami monitoringu państwowego obsługiwane przez GIOŚ w Tarnowie działają również inne czujniki badające jakość powietrza. Miernik jakości powietrza zakupiony w ramach budżetu Rady Osiedla Krzyż działający w systemie Airly zlokalizowany jest przy ul. Krzyskiej 116.

Od 2022 r. funkcjonuje miernik jakości powietrza udostępniony przez Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego w ramach projektu edukacyjnego dot. zanieczyszczenia i ochrony powietrza, umieszczony w budynku Szkoły Podstawowej nr 11. Kolejny czujnik umieszczono w 2023 r. na Przedszkolu Publicznym Nr 8 przy ul. M. Dąbrowskiej. Czujniki te są zainstalowane na zewnątrz budynków i w postaci świetlnej informują o jakości powietrza (od koloru zielonego – powietrze dobrej jakości do czerwonego – zła jakość powietrza). Czujniki jakości powietrza znajdują się także na innych budynkach oświatowych (np. Szkoła Podstawowa nr 17 przy ul. C.K. Norwida 22 czy Niepubliczny Zespół Szkolno-Przedszkolny „Siódemka” przy ul. Poniatowskiego 5), działając w ramach Edukacyjnej Sieci Antyśmogowej NASK.

Ponadto na stronie internetowej <https://airly.org/map/en/#50.018253,20.992578,i2052> prezentowane są wyniki pomiarów z czujników pracujących w systemie Airly, rozmieszczonych w Tarnowie i okolicy. Na podstawie wielomiesięcznych obserwacji stwierdzono, że wyniki pomiarów z tych urządzeń są zgodne i potwierdzane przez pomiary monitoringu państwowego (na stacjach GIOŚ).

Na stronie Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska prezentowane są bieżące dane pomiarowe jakości powietrza w województwie małopolskim: <https://powietrze.gios.gov.pl/pjp/current?woj=malopolskie&rwms=true>

Komunikaty o jakości powietrza wyświetlane są również na tablicach informacyjnych zainstalowanych na 56 przystankach komunikacji publicznej. Zainteresowani mogą także korzystać z zamieszczonych na stronie internetowej miasta corocznych informacji o stanie środowiska, gdzie zwracana jest szczególna uwaga na jakość powietrza. W przypadku wystąpienia podwyższonych stężeń zanieczyszczeń, zgodnie z progami określonymi w Programie ochrony powietrza województwa małopolskiego, wydawane są komunikaty z ostrzeżeniami, przekazywane poprzez wojewódzkie i miejskie centrum zarządzania kryzysowego. Komunikaty o wprowadzeniu 2 lub 3 stopnia zanieczyszczenia powietrza wraz z zaleceniami i wprowadzonymi i ograniczeniami przekazywane są na adresy e-mail do:

- placówek oświatowo-wychowawczych i opiekuńczo-wychowawczych z terenu miasta Tarnowa,
- szpitali i przychodni podstawowej opieki zdrowotnej, opieki społecznej z terenu miasta Tarnowa,
- innych podmiotów oraz instytucji z terenu miasta Tarnowa ujętych w procedurze.

Ostrzeżenia o przekroczeniu stanu alarmowego jakości powietrza w Tarnowie będą także zamieszczone na tablicach zmiennej treści (ITS) przy głównych ciągach komunikacyjnych.

2. HAŁAS.

W 2023 roku współpracowano z Urzędem Marszałkowskim Województwa Małopolskiego w celu przygotowania Programu ochrony środowiska przed hałasem dla województwa Małopolskiego, obejmującego także miasto Tarnów.

Główny Inspektorat Ochrony Środowiska w ramach państwowego monitoringu środowiska prowadzi pomiary kontrolne poziomów hałasu w środowisku, emitowanego przez źródła komunikacyjne i przemysłowe na terenie województwa małopolskiego. W 2023 r. na terenie Tarnowa GIOŚ nie wykonywał pomiarów monitoringu hałasu.

3. POLA ELEKTROMAGNETYCZNE.

Regionalny Wydział Monitoringu Środowiska Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Krakowie w 2023 r. wykonał pomiary monitoringowe pól elektromagnetycznych na terenie miasta Tarnowa w dwóch punktach. Wyniki pomiarów zestawiono w tabeli nr 1.

Tab. 1. Wyniki pomiarów monitoringu pól elektromagnetycznych (PEM) na terenie Tarnowa.

Kod pomiaru	Adres	Współrzędne geograficzne	Średnia arytmetyczna zmierzonych wartości skutecznych natężeń pól elektromagnetycznych promieniowania elektromagnetycznego dla zakresu częstotliwości co najmniej od 80 MHz do 40 GHz uzyskanych z 0,5 – godzinowego pomiaru dla punktu pomiarowego [V/m]	Niepewność pomiaru U dla współczynnika rozszerzenia k=2 [V/m]
K_2022_B_1	Tarnów, ul. Spokojna	50.036139 21.002528	2,44	0,98
K_2022_B_2	Tarnów, ul. Słoneczna	50.017394 21.005881	1,49	0,6

Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Zdrowia z dnia 17 grudnia 2019 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku (Dz.U. 2019 poz. 2448) wartość dopuszczalna wynosi 28,0 V/m. Nie stwierdzono przekroczeń dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku.

Jak wynika z informacji o pomiarach promieniowania przekazywanych przez operatorów telefonii komórkowej nie stwierdzono przekroczeń PEM na terenie Tarnowa w 2023 r. Wszyscy zainteresowani mogą sprawdzić wyniki pomiarów PEM, które są prezentowane na stronie www.si2pem.gov.pl.

4. MONITORING WÓD POWIERZCHNIOWYCH.

Monitoring jakości wód jest jednym z podsystemów państwowego monitoringu środowiska prowadzonego przez Inspekcję Ochrony Środowiska. Sposób klasyfikacji wskaźników biologicznych nie uległ istotnej zmianie w stosunku do lat poprzednich, natomiast w 2016 roku nastąpiły istotne zmiany w sposobie klasyfikacji fizykochemicznych elementów jakości wód powierzchniowych. Wcześniejszy system jednolitych wartości granicznych klas dla wszystkich wód płynących został zastąpiony nowym, w którym każdy typ ma własny zestaw wartości granicznych klas. W przeważającej większości jcwp spowodowało to zaostrzenie kryteriów klasyfikacji. Sposób klasyfikacji wskaźników hydromorfologicznych w wodach płynących także uległ istotnej zmianie. Metoda oceny rzek oparta została na Hydromorfologicznym Indeksie Rzecznym (HIR) dla badań wskaźników związanych z hydromorfologią cieków, używanych w klasyfikacji stanu/potencjału ekologicznego jcwp rzecznych. Klasyfikację stanu chemicznego oparto o zweryfikowane wyniki badań substancji priorytetowych i innych substancji zanieczyszczających, uzyskane w matrycy wodnej lub biocie (tkankach skorupiaków, ryb i mięczaków). Przyjmuje się, że jednolita część wód powierzchniowych jest w dobrym stanie chemicznym, jeżeli wartości średnioroczne (wyrażone jako średnia arytmetyczna z pomierzonych stężeń wskaźników) oraz stężenia maksymalne nie przekraczają dopuszczalnych wartości środowiskowych norm jakości (EQS) odpowiednio dopuszczalnych stężeń średniorocznych i maksymalnych badanych wskaźników, określonych w rozporządzeniu „klasyfikacyjnym” dla poszczególnych kategorii wód i matryc. Przekroczenie odpowiedniej środowiskowej normy jakości dla co najmniej jednej pozytywnie zweryfikowanej wartości stężeń substancji priorytetowej badanej w wodzie lub biocie powoduje obniżenie klasyfikacji stanu chemicznego do „poniżej stanu dobrego”.

Na zlecenie Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska wykonane zostały badania substancji priorytetowych, dla których określone zostały środowiskowe normy jakości w tkankach ryb, skorupiaków i mięczaków (biocie). Badanie stężeń substancji priorytetowych jest jednym z obowiązków Inspekcji Ochrony Środowiska nałożonych w związku z transpozycją do polskiego porządku prawnego zapisów dyrektywy 2013/39/UE. GIOŚ realizuje wspomiane zadanie na wybranych jednolitych częściach wód powierzchniowych w ramach monitoringu diagnostycznego. Badane substancje to:

bromowane difenyletery, heksachlorobenzen, heksachlorobutadien, rtęć i jej związki, dikofol, kwas perfluorooktanosulfonowy i jego pochodne (PFOS), dioksyny i związki dioksynopodobne, heksabromocyklododekan (HBCDD), heptachlor i epoksyd heptachloru, fluoranten, benzo(a)piren.

Badania stanu wód powierzchniowych miasta Tarnowa od 2022 roku przeprowadzane są w 1 punkcie pomiarowo-kontrolnym Biała - Tarnów zlokalizowanym na odcinku rzeki Białej Tarnowskiej od Rostówki do ujścia. Dane dotyczące powyższego punktu pomiarowo-kontrolnego oraz dwóch punktów pomiarowo-kontrolnych zlokalizowanych najbliżej Tarnowa zestawiono w tabeli nr 2.

Tab.2. Dane dotyczące jednolitych części wód oraz punktów pomiarowych uwzględnionych w ocenie stanu wód miasta Tarnowa.

lp	Kod ppk	Nazwa ppk	Kod jcwp	Nazwa jcwp	Typ abiotyczny jcwp	Status jcwp	Kategoria obszaru badań
1.	PL01S1501_1827	Biała - Tarnów	PLRW200014214899	Biała od Rostówki do ujścia	RWf_wap	NAT	ciek
2.	PL01S1501_1828	Dunajec - Ujście Jezuickie	PLRW20001921499	Dunajec od zbiornika Czchów do ujścia	RzN	NAT	ciek
3.	PL01S11501_0446	Dunajec-Łukanowice	PLRW200005214779	Dunajec od zb. Rożnów do Więckówki	RsW_wap	NAT	ciek

Objaśnienia: Status jcwp: NAT – naturalna; SZCW- silnie zmieniona, ppk – punkt pomiarowo-kontrolny, jcwp – jednolita część wód powierzchniowych

5. MONITORING WÓD PODZIEMNYCH.

Stan wód podziemnych dla miasta Tarnowa określany jest zgodnie z podziałem jednolitych części wód podziemnych (jcwpd) obowiązującym w latach 2022-2027. Obszar miasta Tarnowa związany jest głównie z jednolitą częścią wód podziemnych jcwpd PLGW2000150 ponadto z PLGW2000133, PLGW2000134 (północna i północno-wschodnia część Tarnowa). W 2023 roku na terenie miasta prowadzony był regionalny monitoring jakości wód podziemnych realizowany przez GIOŚ – Regionalny Wydział Monitoringu Środowiska i Centralne Laboratorium Badawcze Oddział w Krakowie – Pracownia w Tarnowie. Sieć obserwacyjną stanowiły 2 studnie wiercone, wchodzące w skład ujęcia wód dla m. Tarnowa, zlokalizowane w Tarnowie-Świerczkowie i Kępie Bogumiłowickiej. Lokalizację punktów oraz ocenę stanu technicznego wód zawiera poniższa tabela:

Tab.3. Lokalizacja punktów ujęć wody dla Tarnowa oraz ocena ich stanu chemicznego.

Nr punktu	Miejscowość	Gmina	Współrzędne geograficzne		Nr JCWPd (wg podziału na 174 części)	Stratygrafia	Klasa jakości wód podziemnych w punkcie pomiarowym 2023 rok	Wskaźniki w zakresie stężeń klas jakości III - V		
			długość	szerokość				klasa III	klasa IV	klasa V
1	2	3	5	6	7	12	13	14	15	16
S-5	Kępa Bogumiłowicka	Wierzchosławice	20,894056	50,006417	150	Q	III	wapń, wodorowęglany		
S-6	Tarnów - Świerczków	m.Tarnów	20,902444	50,028889	150	Q	II	temp. wody		

Ocenę jakości wód podziemnych w punktach pomiarowo-kontrolnych wykonano zgodnie z wymogami Rozporządzenia Ministra Gospodarki i Żeglugi Śródlądowej z dnia 11.10. 2019 r. w sprawie kryteriów i sposobu oceny stanu jednolitych części wód podziemnych (Dz.U. 2019 poz.2140). Na klasyfikację końcową wpływ miały:

- stężenia zanieczyszczeń organicznych: adsorbowalne związki chloroorganiczne (AOX),
- stężenia zanieczyszczeń geogenicznych: temperatura wody, wapń, wodorowęglany.

Zgodnie z zasadami klasyfikacji wody podziemne na terenie miasta Tarnowa zaliczono do wód dobrej jakości (klasy I, II,III).

Ocena stanu jcwpd wykonana na zlecenie GIOŚ przez Państwową Służbę Hydrogeologiczną, w oparciu o wyniki monitoringu diagnostycznego z 2022 roku zawarta jest w opracowaniu „Ocena stanu jednolitych części wód podziemnych w dorzeczach – stan na rok 2022. Tom 1” oraz w załączniku nr 8 (Państwowy Instytut Geologiczny – Państwowy Instytut Badawczy, Państwowa służba Hydrogeologiczna, Warszawa 2023).

6. OCENA JAKOŚCI WODY PRZEZNACZONEJ DO SPOŻYCIA PRZEZ LUDZI.

Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Tarnowie zgodnie z art. 12 ustawy z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków (Dz. U. z 2024 r. poz. 757) oraz w oparciu o § 23 rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 7 grudnia 2017 r. w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi (Dz. U. z 2017 r. poz. 2294) – na podstawie raportów z badań próbek wody pobranych w ramach nadzoru sanitarnego prowadzonego przez PPIS w Tarnowie oraz wewnętrznej kontroli jakości wody prowadzonej przez przedsiębiorstwa wodociągowe z wodociągów publicznych na terenie Miasta Tarnowa przygotował ocenę zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia przez ludzi.

Na terenie Tarnowa ludność zaopatrywana jest w wodę z:

- a) wodociągu publicznego Tarnów. Woda produkowana jest w 4 stacjach uzdatniania wody przez Tarnowskie Wodociągi Spółka z o.o. z siedzibą przy ul. Narutowicza 37 w Tarnowie:
 - SUW w Zbylitowskiej Górze zasilana wodą powierzchniową z rzeki Dunajec,
 - SUW w Zbylitowskiej Górze II zasilana wodą podziemną ze studni wierconych,
 - SUW w Tarnowie – Mościcach zasilana wodą podziemną ze studni wierconych i kopanych,
 - SUW w Porębie Radlnej zasilana wodą podziemną opartą na źródłiskach
- b) wodociągu publicznego Łęg Tarnowski. Woda produkowana jest przez Gminną Spółkę Komunalną Spółka z o.o. w Lisiej Górze, ul. Rolnicza 39 w :
 - SUW w Łęgu Tarnowskim zasilanej wodą podziemną ze studni wierconych (z wody korzysta część mieszkańców osiedla Krzyż);
- c) wodociągu zakładowego Grupy Azoty S.A., gdzie woda produkowana jest w:
 - SUW w Tarnowie – Mościcach zasilanej wodą powierzchniową z rzeki Dunajec oraz wodą podziemną ze studni Ranneya VI.

W 2023 r. w wodociągach publicznych i zakładowym produkcja wody wynosiła: wodociąg Tarnów – 10 372 875 m³, wodociąg Łęg Tarnowski – 811 780 m³, wodociąg Grupy Azoty S.A. – 646 609 m³. SUW w Zbylitowskiej Górze zasilana jest wodą powierzchniową z rzeki Dunajec, która poddawana jest procesowi uzdatniania polegającemu na wstępnym ozonowaniu wody, koagulacji wody, sedymentacji w osadnikach, filtracji pośpiesznej na filtrach żwirowo-antracytowych otwartych, ozonowaniu pośrednim wody, sorpcji na filtrach węglowych i dezynfekcji końcowej dwutlenkiem chloru.

Ujęcie wód podziemnych w Zbylitowskiej Górze II (ujęcie infiltracyjne) oparte jest na 11 studniach wierconych. Ujęcie w Tarnowie – Mościcach „Świerczków” na 12 studniach wierconych i 5 kopanych, zaś w Porębie Radlnej na 1 studni kopanej znajdującej się na terenie źródłiska.

W SUW w Łęgu Tarnowskim woda ujmowana jest z 9 studni wierconych, poddawana napowietrzaniu i korekcie pH, następnie filtracji w 4 filtrach ciśnieniowych zamkniętych, celem redukcji żelaza i manganu, oraz dezynfekcji końcowej podchlorynem sodu.

Dla wodociągu zakładowego Grupy Azoty S.A. w Tarnowie - Mościcach woda, ujmowana z rzeki Dunajec za pomocą ujęcia zatokowego, poddawana jest procesowi koagulacji i sedymentacji w osadnikach pionowych, następnie filtracji pośpiesznej na filtrach żwirowych otwartych i dezynfekcji za pomocą lampy UV oraz chloru gazowego. Uzdatniona woda powierzchniowa jest mieszana z wodą podziemną (czerpaną ze studni Ranneya VI), która poddawana jest dezynfekcji lampą UV i chlorem gazowym. Okresowo woda dla celów spożywczych czerpana jest tylko ze studni Ranneya VI.

Z wody o kontrolowanej jakości korzystają mieszkańcy miasta Tarnowa (ponad 100 tys. osób), natomiast z wody produkowanej przez Grupę Azoty S.A. ok. 4000 osób na terenie zakładu, firm zlokalizowanych w sąsiedztwie GA S.A. oraz prywatnych posesji (ok. 20 osób).

W ramach nadzoru sanitarnego w 2023 r. prowadzonego przez PSSE w Tarnowie oraz wewnętrznej kontroli jakości wody prowadzonej przez przedsiębiorstwa wodociągowe z wodociągu publicznego Tarnów pobrano łącznie 139 próbek wody do badań analitycznych, z tego 135 w zakresie parametrów grupy A (monitoring kontrolny) oraz 8 w zakresie parametrów grupy B (monitoring przeglądowy).

Na terenie miasta Tarnowa pobrano 64 próbki wody do badań w zakresie parametrów grupy A oraz 3 próbki w zakresie parametrów grupy B, z wodociągu Łęg Tarnowski – 16 próbek wody w zakresie parametrów grupy A i 3 próbki w zakresie parametrów grupy B (nie badano wody z tego wodociągu na terenie miasta Tarnowa). Z wodociągu zakładowego Grupy Azoty S.A. pobrano 11 próbek wody do badań w zakresie parametrów grupy A oraz 3 próbki w zakresie parametrów grupy B. Producenci wody wykonali również badania radiologiczne ujmowanej wody. Badania prowadzone były zgodnie z ustalonym na 2023 r. harmonogramem poboru próbek wody. Jakość wody w ciągu roku w zakresie badanych parametrów mikrobiologicznych, organoleptycznych i fizykochemicznych spełniała wymagania, określone w załączniku nr 1 część A tab. 1, część B, C, D do rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 7 grudnia 2017 r.

W 2023 r. nie stwierdzono przekroczeń norm, nie odnotowano skarg użytkowników na jakość wody. Mieszkańcy miasta Tarnowa są zaopatrywani w wodę bezpieczną dla zdrowia ludzkiego, wolną od mikroorganizmów chorobotwórczych i pasożytów w liczbie stanowiącej potencjalne zagrożenie dla zdrowia ludzkiego, oraz substancji chemicznych w ilościach zagrażających zdrowiu, woda nie wykazuje agresywnych właściwości korozyjnych. Woda na terenie miasta Tarnowa jest przydatna do spożycia przez ludzi i nie stanowi ryzyka dla zdrowia.

7. PRZYRODA.

Tereny zieleni odgrywają istotną rolę, zwłaszcza w miastach. Wzbogacają miejski krajobraz, wpływają korzystnie na zdrowie mieszkańców, polepszają mikroklimat, przyczyniają się do łagodzenia skutków zmian klimatu. Najważniejsze walory przyrodniczo-krajobrazowe Tarnowa zgrupowane są w zewnętrznych strefach miasta. Do ciekawszych terenów przyrodniczych w naszym mieście, obok objętego ochroną rezerwatu Debrza, należy zaliczyć kompleks „Stawów Krzyskich” wraz z przyległymi lasami i gruntami rolnymi, tereny składowiska odpadów „Czajki”, lasy (Lipie, Góra Św. Marcina, Soślina), starorzecze rzeki Białej w rejonie ul. Rudy-Młyny oraz okolicę zbiornika wodnego Kantoria.

Lasy zajmują obszar 306 ha. Najwięcej terenów zielonych zlokalizowane jest w strefach podmiejskich, natomiast znacznie mniej zieleni jest w śródmieściu, między ciasno zabudowanymi nieruchomościami.

Tereny zieleni miejskiej zgrupowane w 10 rejonach są utrzymywane przez firmy specjalistyczne. Uzupelnienie terenów zieleni na obszarze Tarnowa stanowią ogródki działkowe, zlokalizowane w formie rozproszonej, oraz zieleń w pasach drogowych. W Tarnowie jest 16 rodzinnych ogrodów działkowych. W mieście wyróżniają się również aleje przydrożne. Trzy spośród nich ze względu na wysokie walory przyrodniczo-krajobrazowe objęto ochroną i uznano za pomniki przyrody. Są to aleje: jaworowa przy ul. Pszennej, lipowa przy ul. Obrońców Lwowa i różnogatunkowa przy ul. Krzyskiej.

Do obszarów wartościowych przyrodniczo znajdujących się na terenie miasta Tarnowa należą także parki miejskie.

Tab.4. Parki miejskie w Tarnowie.

Lp.	Nazwa	Powierzchnia [m ²]	Charakterystyka
1.	Park Strzelecki	81 347	Park pełniący funkcję spacerową, powstały w 1866 roku. W drzewostanie parku, oprócz rodzimych gatunków, znajdują się także drzewa sprowadzone z różnych części świata, jak tulipanowiec amerykański, platan, choina kanadyjska czy rosnące obok fontanny daglezie, miłorzęby japońskie, a także bardzo wiele kasztanowców białych. Dominującym gatunkiem drzew jest klon. Występują tu wszystkie trzy gatunki rodzime – zwyczajny, jawor i polny oraz obce – srebrzysty i jesionolistny. Niektóre drzewa pochodzą jeszcze z pierwotnych nasadzeń, a więc mają około 150 lat - dęby w dolnej części alejki biegnącej wzdłuż ul. Piłsudskiego. W ramach przeprowadzonej rewitalizacji Parku Strzeleckiego wykonany został Ogród Sensoryczny znajdujący się w zachodniej części parku (w obwałowaniu XIX - wiecznej strzelnicy). Wykonano widownię z siedziskami z desek oraz obsadzono skarpy krzewami i bylinami. Ogród skomponowany został tak, aby rosnące w nim rośliny oddziaływały nie tylko na zmysł wzroku, ale też na zmysły pozawzrokowe, takie jak smak i węch.
2.	Park im. E. Kwiatkowskiego	83 402	Park założony w latach 1927-1935. Na terenie parku przeważają drzewa liściaste, spośród których najwięcej jest jesionów, dębów czerwonych, robinii, kasztanowców oraz brzoź. Miejscami występują nieliczne świerki oraz sosny.
3.	Park Piaskówka	193 928	Park powstał na terenie gdzie prowadzono wydobycie piasku. W dnie drzewostanu wykształciła się warstwa runa leśnego charakterystyczna dla lasów liściastych, złożona głównie z paproci, jeżyn oraz turzyc. Godne uwagi są piękne okazy kwitnącego bluszczu pospolitego. Fauna parku to drobne zwierzęta, chociaż widuje się tutaj zimą stadko saren przychodzące z zagajników po północnej stronie miasta. Szczególnym bogactwem wyróżnia się ptactwo. Mieszkańcy Tarnowa wykazują coraz większe zainteresowanie tym parkiem, jako terenem do aktywnego wypoczynku. Szczególnie urokliwym miejscem jest rejon stawu, który z roku na rok wzbogaca się nowe gatunki fauny i flory

			(naturalnie bądź sztucznie). Stałymi mieszkańcami stawu i jego okolic są nasze płazy i gady (różne gatunki żab, zaskroniec), owady (jętki, ważki), lęgi wyprowadza kaczka krzyżówka, kurka wodna i łyska. Pojawiły się rośliny wodne i przybrzeżne (grązel żółty, grzybień biały, kosaciec żółty, tatarak, różne gatunki pałki, sitowie i inne). W niewielkiej odległości od stawu znajdują się dwie wiaty grillowe do użytku dla mieszkańców oraz alejki wokół stawu wraz z małą architekturą (stojaki na rowery, ławki, kosze, barierka). Wzdłuż głównej alejki parkowej i wokół stawu wykonano oświetlenie. W okresie letnim znajduje się pływającą fontanna ze zmiennym obrazem wodnym i iluminacją świetlną. W 2023 r. w parku uruchomiono szalek publiczny. W parku na drzewach zawieszonych jest najwięcej budek lęgowych dla ptaków, wykonanych w ramach konkursu „Zaprośmy ptaki do Tarnowa”. W grudniu 2023 r. zamontowano obok stawu automat do sprzedaży karmy dla ptaków.
4.	Park Sanguszków	102 577	Park Sanguszków został założony na początku XIX wieku i jest parkiem krajobrazowym typu romantycznego z polanami, parterem, gajami oraz niecką po stawie w części północnej. Drzewostan parku stanowią stare lipy, klony, graby, buki, dęby, jesiony i kasztanowce. W ostatnich latach wykonano remont fontanny, oraz wykonano I etap nasadzeń w ramach projektowanego ogrodu włoskiego (obsadzono skarpy).
5.	Park Planty im. Józefa Jakubowskiego	22 844	Planty im. Józefa Jakubowskiego – tarnowskie planty, pierwotnie zwane książęcymi, założone zostały w latach sześćdziesiątych XIX wieku, jako zieleń towarzysząca browarowi książąt Sanguszków w dzielnicy Strusina. Drzewostan plant w większości tworzą drzewa liściaste. Na uwagę zasługują potężne kasztanowce w południowej części. Park, którego ozdobą są pomnikowe drzewa m.in. 180-letni klon polny i 160-letni kasztanowiec biały, a od ul. Krakowskiej dąb posadzony w 10. rocznicę odzyskania niepodległości.
6.	Park Niepodległości miasta Tarnowa im. Księcia Romana Sanguszki Powstańca 1831 roku SYBIRAKA	353 610	Park jest położony na Górze Świętego Marcina stanowiącej najwyższe wzniesienie w okolicy Tarnowa. Na stokach góry, w parku znajduje się zaplecze rekreacyjne chętnie odwiedzane szczególnie przez mieszkańców Tarnowa. Lasy na Górze Św. Marcina są wyjątkowo ciekawymi obiektami przyrodniczymi. Rosną tutaj unikalnej wartości buki, oraz będący pod ochroną dziki bluszcz kwitnący. Wiek najstarszych drzew wynosi 100-120 lat, a wiek rębności dla występujących tu gatunków określono na 140 lat. Park wyróżnia się pod względem fauny, żyjącej na tej niewielkiej przestrzeni. Spotyka się kilka gatunków dzięcioła między innymi czarnego i białoszyjnego, zwanego także dzięciołem syryjskim - rzadkość w tych stronach, pojawiają się jastrzębie, sarny, lisy, borsuki).
7.	Park Legionów	24 882	Park miejski powstały w 2001 r. Elementami parku są między innymi tor jazdy na rowerze oraz plac zabaw. Corocznie

			uzupełniane są nasadzenia drzew i krzewów. Wprowadzono ciekawe gatunki iglaste zrzucające igły na zimę – metasekwoja chińska i cypryśnik błotny.
8.	Park Westerplatte	11 020	Park miejski powstały w 2001 roku. Wzdłuż ul. Wojska Polskiego ciągnie się "Aleja dębów katyńskich". W latach 2009-2010 posadzono 35 drzew upamiętniających polskich oficerów wojska i policji zamordowanych w Katyniu w 1940 r., pochodzących z regionu tarnowskiego. W parku rośnie też dąb w hołdzie ofiar katastrofy lotniczej pod Smoleńskiem. W parku znajdują się alejki spacerowe oraz siłownia zewnętrzna i platforma widokowa. Drzewa i krzewy, które można spotkać w parku to między innymi klon strzępiastokory, klon pensylwański, wiśnia piłkowana 'Amanogawa', obielea groniasta, różne odmiany bzu czarnego i trzmieliny ('Red Cascade', oskrzydłona) i inne ozdobne z liści, kwiatów czy owoców.

Na terenie miasta Tarnowa znajdują się formy ochrony przyrody, o których mowa w art. 6 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2023 r., poz. 1336): rezerwat przyrody „Debrza”, fragment obszaru Natura 2000 „Dolny Dunajec” i 45 pomników przyrody, występujących w postaci pojedynczych drzew i ich skupisk (grupy, parki, aleje) oraz głązów narzutowych. Pomniki przyrody posiadają szczególne wartości przyrodnicze i wyróżniające je cechy, w szczególności są to drzewa okazałych rozmiarów. Wykaz pomników przedstawia się następująco:

1. **Platan klonolistny** (*Platanus x acerifolia*) rośnie na okrągłym gazonie przed Pałacem Sanguszków (obecnie Zespół Szkół Ekonomiczno-Ogrodniczych).
2. **Grupa 12 drzew różnych gatunków** (lipa szerokolistna i 3 drobnolistne, 2 kasztanowce zwyczajne, 4 jesiony wyniosłe, klon pospolity, brzoza brodawkowata) znajdujących się wokół drewnianego kościoła Panny Marii u zbiegu ulic Najświętszej Marii Panny i Narutowicza.
3. **Topola biała** (*Populus alba*) przy ul. Okrężnej obok mostu nad pot. Wątok. Jest gatunkiem rodzimym stanowiącym podstawowy składnik lasów łęgowych, rosnących wzdłuż rzek. Na pniu drzewa zawieszona jest mała kapliczka.
4. **Jesion wyniosły** (*Fraxinus excelsior*) rosnący na prywatnej posesji przy ul. Narutowicza 31 (na wprost ul. Limanowskiego). Rodzimy gatunek najbardziej wrażliwy na późne przymrozki wiosenne.
5. **Aleja jaworowa** przy ul. Pszennej. Obejmuje kilka gatunków drzew, głównie klonów jaworów, kilka klonów pospolitych, olsz czarnych, jesionów wyniosłych, dębów szypułkowych, lipę drobnolistną i robinie akacjową. Z uwagi na zły stan zdrowotny niektórych drzew zniesiono częściowo pomnik przyrody.

6. **Różnogatunkowy starodrzew Parku Zbylitowska Góra** położony na stoku o wystawie południowo-wschodniej, pomiędzy ul. Krakowską u podnóża a Domem Zakonnym na wzgórzu.
7. **Granitowy głaz polodowcowy** przy al. Tarnowskich, na wprost ul. Zuchów, w miejscu symbolizującym przecięcie się południka 21°E z równoleżnikiem 50°N. Pomnik przyrody nieożywionej.
8. **Aleja wiązowa** przy ul. Krzyskiej, na odcinku od ul. M. B. Fatimskiej do ul. Spokojnej. Składa się z 37 wiązków szypułkowych, 13 topoli Simona (chińskich), 9 olch czarnych, 11 topoli czarnych odm. włoskiej. Z uwagi na zły stan zdrowotny niektórych drzew zniesiono częściowo pomnik przyrody.
9. **Dąb szypułkowy „Kościuszko”** (*Quercus robur*) przy ul. Piłsudskiego za stadionem sportowym TOSiR im. Trenera Emila Wzorka.
10. **Dąb szypułkowy** (*Quercus robur*) przy ul. Nowy Świat 48, u zbiegu z ul. PCK.
11. **Dąb szypułkowy** (*Quercus robur*) przy ul. Bema 4-8. Rośnie na skwerze przy ciągu pieszym z ul. Bema na pl. Łazienny. Posiada regularny pokrój: pełny pień z wysoko osadzoną koroną.
12. **Lipa szerokolistna** (*Tilia cordata*) rośnie przy ul. Klikowskiej, w bocznej uliczce obok siedziby Warsztatów Terapii Zajęciowej. Drzewo powstało ze zrośnięcia się dwóch lip, o czym świadczy wyraźna bruzda na korze biegnąca od ziemi do rozwidlenia się pnia na dwie równorzędne odnogi. Gatunek rodzimy.
13. **Lipa drobnolistna** (*Tilia cordata*) przy ul. Gospodarczej 6. Można ją zobaczyć z ostatniego przystanku autobusowego przy ul. Słonecznej.
14. **Dąb szypułkowy** (*Quercus robur*) usytuowany 600 m na wschód od posesji przy ul. H. Marusarz 87. Jest to najgrubszy dąb w Tarnowie.
15. **Dąb szypułkowy** (*Quercus robur*) przy ul. Bema 13. Rośnie na terenie Zgromadzenia Sióstr Urszulanek Unii Rzymskiej. Dzięki specyficznemu mikroklimatowi do późnej zimy na drzewie utrzymują się zielone liście.
16. **Różnogatunkowy starodrzew Parku Strzeleckiego** ograniczony ul. Słowackiego, Piłsudskiego, Romanowicza i Nowy Świat.
17. **Różnogatunkowy starodrzew Plant Kolejowych** przy ul. Krakowskiej i Dworcowej. Posadzony w 1929 r. dąb we wschodniej części Plant dla upamiętnienia 10-lecia niepodległej Polski.
18. **Różnogatunkowy starodrzew Parku Sanguszków** przy ul. Braci Saków i ul. Sanguszków.
19. **Dąb szypułkowy** (*Quercus robur*) na prywatnej posesji przy ul. Głowackiego 76.
20. **Dąb szypułkowy** (*Quercus robur*) na południowo-zachodnim skraju Uroczyska Lipie. Posiada pokrój charakterystyczny dla drzew tworzących ścianę lasu: nisko osadzona, asymetryczna korona: zredukowana od strony lasu, a silnie rozbudowana w kierunku otwartej przestrzeni.
21. **Dąb szypułkowy** (*Quercus robur*) na prywatnej posesji przy ul. Kolejowej 37.

22. **Wiąz szypułkowy** (*Ulmus laevis*) na prawym brzegu potoku Wątok, 200 m powyżej mostu ul. Okrężnej.
23. **Grupa 4 wiązów szypułkowych** przy ul. Nowodąbrowskiej, obok zbiornika Tarnowskich Wodociągów.
24. **Grupa 7 dębów szypułkowych** na terenie Przedszkola Publicznego Nr 17 przy ul. Kościuszki 9, znajdującego się za kościołem p.w. Św. Rodziny. Niecodzienny pokrój: długie, nagie pnie i bardzo wysoko umieszczone korony.
25. **Głazy narzutowe „Trojaczki”** obok basenu przy ul. Piłsudskiego. Znalezione w dzielnicy Rzędzin, zbudowane z jasnoszarego i różowego granitoidu Arno.
26. **Dąb szypułkowy** (*Quercus robur*) przy ul. Łanowej, za Pałacem Ślubów. Na wysokości 4 m pień rozwidła się na dwie potężne odnogi.
27. **Płatan klonolistny** przy ul. Mickiewicza 16, przed budynkiem szkoły. Korowina płatanów w naturalny sposób łuszczy się cienkimi, dużymi płatami odstaniając jasne połacie młodej korowiny, dzięki czemu pień staje się łaciaty.
28. **Topola biała** (*Populus alba*) przy ul. Rudy Młyny 5, na skarpie koryta potoku Dębica. Potężne drzewo o regularnej, wysoko umieszczonej koronie.
29. **Klon jawor** (*Acer pseudoplatanus*) na pl. Morawskiego. Jego wymiary i wiek nie są tak imponujące jak innych pomników przyrody w Tarnowie, jednak charakteryzuje się on dobrym stanem zdrowotnym i regularnym pokrojem.
30. **Jesion wyniosły** (*Fraxinus excelsior*) przy ul. Piłsudskiego 24, na terenie boisk sportowych Pałacu Młodzieży w Tarnowie. Drzewo posiada dwa równorzędne pnie zrosnięte u podstawy oraz nieco wyżej bułowatą narośl.
31. **Dąb błotny** (*Quercus palustris*) na posesji u zbiegu ulic Białych Klonów i Głogowej. Jego charakterystyczną cechą jest duża ilość suchych gałązek w dolnej części korony, które utrzymują się przez szereg lat.
32. **Dąb szypułkowy** (*Quercus robur*) na posesji u zbiegu ulic Białych Klonów i Głogowej. Rośnie obok ww. dębu błotnego. Posiada pokrój charakterystyczny dla drzew wolnostojących - bardzo szeroka i nisko osadzona korona.
33. **Jesion wyniosły** (*Fraxinus excelsior*) przy al. Matki Bożej Fatimskiej 25. Pełny pień i wysoko osadzona, regularna korona decydują o wyjątkowej urodzie tego drzewa.
34. **Aleja lip drobnolistnych** ul. Obrońców Lwowa. Składa się z 140 drzew rosnących w regularnym układzie czterech szpalerów, po dwa z każdej strony drogi.
35. **3 dęby czerwone** (*Quercus rubra*) rosną przy ul. Jarzębinowej. Osiągnęły wysokość ok. 25 m, posiadają regularny pokrój – krótki, przysadzisty pień i nisko osadzoną, bardzo szeroko rozłożystą koronę z grubych konarów.
36. **Lipa drobnolistna** przy ul. Przedszkolaków na terenie Przedszkola Publicznego Nr 13. Drzewo o symetrycznej, rozbudowanej koronie.
37. **Dąb bezszypułkowy** (*Quercus petraea*) „**Wacław**” przy ul. Norwida 14. Charakterystyczną cechą tego gatunku jest wyraźnie wykształcony pień na całej długości drzewa. W Tarnowie jest rzadkością.

38. **Dąb szypułkowy** (*Quercus robur*) przy ul. H. Marusarz 106. Rośnie na skarpie przy cieku wodnym w dopływie potoku Małochlebówka.
39. **Jesion wyniosły** (*Fraxinus excelsior*) przy ul. Szpitalnej 13. Rośnie na działce nr 23/35 (pierwotnie 23/27) obr. 164 na byłym terenie Specjalistycznego Szpitala im. E. Szczeklika przy ul. Szpitalnej 13 w Tarnowie, obecnie własność osób fizycznych. Wyróżnia się znacznym rozmiarem, ciekawym pokrojem, rozbudowaną koroną.
40. **Dąb czerwony** (*Quercus rubra*) przy ul. Kilińskiego 5B. Drzewo wyróżnia się regularnym pokrojem oraz dużymi walorami krajobrazowymi.
41. **Dąb szypułkowy** (*Quercus robur*) na działce nr 1/3, obręb 229 położonej przy ul. Piłsudskiego 6 na terenie Seminarium Duchownego w Tarnowie. Wyróżnia się znacznym rozmiarem, rozbudowaną koroną oraz dużymi walorami krajobrazowymi.
42. **Lipa drobnolistna** (*Tilia cordata*) o obwodzie pnia wynoszącym 410 cm na wysokości 130 cm, zlokalizowana w Tarnowie na działce nr 51/1, obręb 209, położonej przy ul. H. Marusarz 14A w Tarnowie.
43. **Lipa drobnolistna** (*Tilia cordata*) o obwodzie pnia wynoszącym 410 cm na wysokości 130 cm, zlokalizowana w Tarnowie na działce nr 256/1, obr. 276, położonej przy ul. Czerwonej w Tarnowie.
44. **Dąb szypułkowy** (*Quercus robur*) o obwodzie pnia 270 cm na terenie Zgromadzenia Sióstr Urszulanek Unii Rzymskiej przy ul. Bema 13
45. **Dąb szypułkowy** (*Quercus robur*) o obwodzie pnia 245 cm na Placu Bohaterów Getta

Pomniki przyrody w Tarnowie są poddawane stałej obserwacji i kontroli ich stanu zdrowotnego. W ostatnich latach w tym celu Urząd Miasta Tarnowa zlecał przeprowadzenie inwentaryzacji dendrologicznych. W 2023 roku otrzymano z Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Krakowie dotację na pielęgnację 2 pomników przyrody – kasztanowca zwyczajnego o obw. 212 cm przy kościele Matki Bożej Szkaplerznej w Tarnowie oraz lipy drobnolistnej o obw. 410 cm przy ul. Marusarz 14A w Tarnowie.

Rezerwat przyrody „Debrza” – położony w północnej części Tarnowa przy ul. Wiśniowej. Został utworzony w 1995 r. na powierzchni 9,5 ha. Powstał w celu ochrony stosunkowo mało zniekształconego florystycznie starodrzewu lipowo-dębowego, z bogatą warstwą runa. Zbiorowisko roślinne Debrzy zalicza się do rzadkiego w Polsce zespołu grądu subkontynentalnego, wymagającego gleb żyznych i wilgotnych. Drzewostan tworzą głównie lipy i dęby, których wiek szacuje się na ok. 150 lat, a wiek najstarszych dębów, rosnących w północno-zachodniej części rezerwatu, na 250-300 lat. Rezerwat jest siedliskiem wielu rzadkich i chronionych roślin i zwierząt. W 2023 roku wydano zaktualizowaną broszurę z cyklu Zielone Perły Tarnowa „Debrza. Rezerwat leśny.”, która ma zachęcić do poznawania tego uroczego zakątka Tarnowa oraz zwracać uwagę na konieczność ochrony przyrody.

Obszar NATURA 2000 „Dolny Dunajec” obejmuje rzekę Dunajec od zapory w Czchowie do ujścia do Wisły oraz odcinek rzeki Biała Tarnowska. W obrębie miasta Tarnowa obszar chroni ujściowy fragment koryta Białej oraz część koryta Dunajca w granicach Tarnowa, o łącznej powierzchni 21,88 ha. Obszar „Dolny Dunajec” to ostoja wielu gatunków ryb, cennych z przyrodniczego punktu widzenia. Ichtyofauna Dolnego Dunajca zdominowana jest przez ryby karpowate (brzana, kleń, jelec, świnka, ukleja), występuje też głowacica, pstrąg potokowy, certa, szczupak, boleń, okoń, sandacz i jazgarz, a także gatunki limnofilne: leszcz, płoć, krąp oraz ryby okoniowate. Na obszarze występują gatunki wymienione w załączniku II Dyrektywy Rady 92/43/EWG, m.in. minóg strumieniowy, łosoś, boleń i głowacz białołętwy.

8. GOSPODARKA ODPADAMI.

Zgodnie z obowiązującymi regulacjami prawnymi dotyczącymi gospodarki odpadami odpowiedzialnym za gospodarowanie odpadami komunalnymi jest samorząd.

Na terenie miasta Tarnowa obsługę administracyjną systemu gospodarowania odpadami komunalnymi od 1 maja 2015 r. zgodnie z Zarządzeniem Nr 96/2015 Prezydenta Miasta Tarnowa z dnia 24 marca 2015 r. w sprawie Regulaminu Organizacyjnego Urzędu Miasta Tarnowa, realizuje **Referat Gospodarki Komunalnej** w Wydziale Infrastruktury Miejskiej Urzędu Miasta Tarnowa i **Referat Opłat za Gospodarowanie Odpadami Komunalnymi** w Wydziale Podatków i Windykacji Urzędu Miasta Tarnowa.

Realizując zapisy ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (Dz. U. z 2024 r. poz. 399) zostały wykonane następujące zadania:

- nadzorowano wykonanie umowy zawartej w trybie *in-house* na świadczenie usług w zakresie odbierania odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości, na których zamieszkują mieszkańcy oraz od właścicieli nieruchomości, na których w części zamieszkują mieszkańcy, a w części nie zamieszkują mieszkańcy, a powstają odpady komunalne, znajdujących się na terenie Gminy Miasta Tarnowa. Zadanie to zostało powierzone Miejskiemu Przedsiębiorstwu Gospodarki Komunalnej Sp. z o. o. w Tarnowie i jest realizowane od stycznia 2021 roku do końca roku 2024,

W ramach realizacji tego zadania, w 2023 roku odebrane zostały następujące ilości odpadów [Mg]:

Zmieszane odpady komunalne	Odpady komunalne zebrane selektywnie	Bioodpady	Odpady wielkogabarytowe
15 506,82	4 519,61	6 541,98	1 810,68

łącznie odebranych zostało 28 379,09 Mg odpadów komunalnych.

- powierzono wykonanie zadania publicznego w zakresie zagospodarowania odpadów komunalnych miejskiej spółce MPGK Sp. z o.o. (zagospodarowanie odpadów komunalnych zmieszanych, selektywnie zebranych: papier, szkło, metal, tworzywa sztuczne, odpady opakowaniowe wielomateriałowe, zagospodarowanie odpadów wielkogabarytowych – w tym odpadów elektrycznych i elektronicznych, tekstyliów oraz bioodpadów). Powyższe nastąpiło w wyniku przeprowadzonego postępowania o udzielenie zamówienia publicznego w trybie postępowania z wolnej ręki i podpisania umowy w dniu 4 stycznia 2023 r. z Miejskim Przedsiębiorstwem Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o. obowiązującej do końca roku 2026.
- zapewniono funkcjonowanie na terenie miasta dwóch punktów selektywnego zbierania odpadów komunalnych (PSZOK), do których właściciele nieruchomości dostarczają różnorodne odpady problemowe. Niezależnie od możliwości przekazania przez mieszkańców tych odpadów do PSZOK, zorganizowano również akcje odbierania mebli i innych odpadów wielkogabarytowych, zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego, tekstyliów oraz bioodpadów bezpośrednio od właścicieli nieruchomości. Istniejące Punkty Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych są modernizowane na bieżąco, a ich wyposażenie dostosowywane do zapotrzebowania mieszkańców,
- kontrolowano prawidłowość wykonywania zadań wynikających z zawartych umów w zakresie odbierania i zagospodarowania odpadów komunalnych,
- kontrolowano poprawność złożonych przez mieszkańców deklaracji o wysokości opłaty za gospodarowanie odpadami, w tym ich zgodność ze stanem rzeczywistym,
- kontrolowano poprawność i wywiązywanie się właścicieli nieruchomości z obowiązku segregacji odpadów komunalnych,
- kontrolowano firmy wpisane do rejestru działalności regulowanej w zakresie odbierania odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości.
- prowadzono kampanie informacyjno–edukacyjne na temat funkcjonowania systemu gospodarowania odpadami komunalnymi. Prowadzenie takich kampanii jest niezbędne dla zapewnienia wywiązywania się z nałożonego na gminę obowiązku selektywnego zbierania odpadów komunalnych oraz osiągnięcia założonych poziomów odzysku i recyklingu odpadów opakowaniowych oraz budowlanych i rozbiórkowych, jak również ograniczenia masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji przekazywanych do składowania,
- prowadzono kampanie informacyjne dotyczące ekonomicznych aspektów gospodarki odpadami, mające na celu przedstawienie mieszkańcom gminy podstawowych problemów związanych z nieodpowiednim gospodarowaniem odpadami komunalnymi, wymogami związanymi z selektywną zbiórką odpadów komunalnych oraz ze zmianami wynikającymi z rozporządzeń Ministra Środowiska lub zmian ustaw z zakresu gospodarki odpadami komunalnymi,

- zapewniono obsługę administracyjną systemu, w ramach której od właścicieli nieruchomości na bieżąco przyjmowane są deklaracje oraz ich korekty, jak również wpłaty opłat za gospodarowanie odpadami komunalnymi. Od wejścia w życie nowego systemu gospodarowania odpadami, tj. od 1 lipca 2013 r. do dnia 31 grudnia 2023 r. złożonych zostało 111 706 dokumentów (w tym w 2023 r. 5 640 deklaracji i ich korekt),
- w 2023 r. zwolniono z części opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi na podstawie uchwały nr LXVII/661/2022 Rady Miejskiej w Tarnowie z dnia 30 czerwca 2022 roku w sprawie wyboru metody ustalenia opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi, ustalenia wysokości tej opłaty, ustalenia stawek za pojemniki oraz zwolnień z opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi 15 456 osób, członków rodzin wielodzietnych, o których mowa w ustawie z dnia 5 grudnia 2014 r. o Karcie Dużej Rodziny na łączną kwotę 2 013 387,00 zł oraz z tytułu posiadania kompostownika 3 467 osób, na łączną kwotę 124 830,00 zł,
- udostępniono na stronach internetowych Gminy Miasta Tarnowa informacje wymagane w zakresie odbioru i zagospodarowania odpadów komunalnych zgodnie z ustawą o utrzymaniu czystości i porządku w gminach, a także ustawą o odpadach.

Od 1 stycznia 2012 r. realizowany jest obowiązek prowadzenia rejestru działalności regulowanej w zakresie odbierania odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości. Na koniec grudnia 2023 r. do rejestru prowadzonego przez Prezydenta Miasta Tarnowa wpisanych było 28 przedsiębiorców.

Wydział Infrastruktury Miejskiej prowadzi także działania mające na celu usuwanie dzikich wysypisk. W tym zakresie działań w roku 2023 zebrano ok. 9,5 Mg odpadów. Na ten cel przeznaczono blisko 4,5 tys. zł.

Z gospodarowaniem odpadami komunalnymi często wiąże się uciążliwość związana z nieprzyjemnymi zapachami. Niestety rozwiązanie tego problemu jest utrudnione, gdyż nie udało się dotychczas uchwalić ustawy „antyodorowej”. Dla większości instalacji będących potencjalnymi źródłami odorów Prezydent Miasta Tarnowa nie jest organem ochrony środowiska, nie może więc podejmować bezpośrednio działań naprawczych. Straż Miejska reaguje na wszystkie interwencje mieszkańców dotyczące uciążliwości zapachowej, sprawdza, sporządza notatki i przekazuje informacje do właściwych organów. Także Prezydent Tarnowa kilkakrotnie występował o podjęcie działań przez Marszałka Województwa Małopolskiego i Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska, czego efektem jest przystąpienie przez firmy prowadzące instalacje do przetwarzania odpadów komunalnych do prac modernizacyjnych. Powinno to przynieść w niedługim czasie efekt w postaci odczuwalnej poprawy i zmniejszenia emisji substancji odorogennych.

Zdarzają się także incydentalne uciążliwości odorowe związane z rolniczym wykorzystaniem odchodów zwierzęcych (nawozów naturalnych) na terenach upraw rolnych w Tarnowie i w sąsiednich miejscowościach.

9. POWAŻNE AWARIE.

W 2023 roku na terenie Tarnowa nie wystąpiły zdarzenia spełniające kryteria poważnych awarii, zgodnie z rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 30 grudnia 2002 r. w sprawie poważnych awarii objętych obowiązkiem zgłoszenia do Głównego Inspektora Ochrony Środowiska (Dz. U. 2021 poz. 1555), oraz nie prowadzono nadzoru nad usuwaniem skutków zdarzeń, które wystąpiły wcześniej. Odnotowano dwa zdarzenia na terenie Zakładu Dużego Ryzyka, tj. Grupy Azoty SA w Tarnowie przy ul. Kwiatkowskiego 8 o znamionach poważnych awarii, których po rozpoznaniu nie zakwalifikowano do poważnych awarii wg kryteriów w/w rozporządzenia. Przyczyną obu zdarzeń było zużycie eksploatacyjne elementów instalacji (spawu i uszczelki na rurociągu przesyłowym), na skutek czego doszło do niewielkiego wycieku medium. Po przeprowadzonej kontroli interwencyjnej Małopolski Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska wydał zarządzenie pokontrolne zobowiązujące prowadzącego Zakład Dużego Ryzyka do przedłożenia informacji o podjętych działaniach mających na celu zapobieżenie powtórzeniu się awarii przemysłowej (zarządzenie zrealizowano). Ponadto skierowano 2 wystąpienia pokontrolne do Komendy Wojewódzkiej Państwowej Straży Pożarnej przekazujące informację o ustaleniach kontroli.

10. EDUKACJA EKOLOGICZNA.

Od lat w Tarnowie prowadzone są szeroko zakrojone działania promocyjne w zakresie edukacji ekologicznej. Znaczna część realizowanych kampanii, akcji, konkursów ma charakter cykliczny, co pozytywnie wpływa na kształtowanie postaw prośrodowiskowych i podnoszenie świadomości społeczności Tarnowa w problematyce ochrony środowiska. Podejmowane wspólnie z innymi podmiotami inicjatywy i działania w zakresie edukacji ekologicznej przynoszą wymierne rezultaty, m.in. związane z efektywniejszym przechwytywaniem odpadów niebezpiecznych (przeterminowanych leków, baterii i akumulatorów) ze zmieszanych odpadów komunalnych czy ograniczaniem spalania odpadów w piecach domowych (efekt współpracy ze Strażą Miejską).

Podnoszenie poziomu świadomości ekologicznej społeczeństwa i kształtowanie jego postaw proekologicznych pozytywnie wpływa na aktualny i przyszły stan zasobów naturalnych środowiska (m.in. różnorodności biologicznej, powietrza, gleby, wody) oraz jego jakość w zakresie gospodarki odpadami, transportu, efektywności energetycznej, adaptacji do zachodzących zmian klimatu.

Edukacja ekologiczna znalazła stosowną rangę zarówno w Konstytucji RP (art. 5 i 74) jak i w sektorowych uregulowaniach prawnych, przede wszystkim w ustawach: Prawo ochrony środowiska, o ochronie przyrody, o systemie oświaty. Ustawa

o ochronie przyrody stanowi, iż „Popularyzowanie, informowanie i promocja ochrony przyrody są obowiązkiem organów administracji publicznej, instytucji naukowych i oświatowych, a także publicznych środków masowego przekazu”. Istotne znaczenie dla edukacji ekologicznej wynika również z podpisanych przez Polskę dokumentów międzynarodowych, przede wszystkim Agendy 21. W dobie silnego rozwoju technologii i konsumpcjonizmu, wiedza przekazywana w teorii nie zawsze wystarcza aby dotrzeć do młodego pokolenia, dlatego edukację ekologiczną wzbogacamy o działania praktyczne. Niezmiernie ważne jest kultywowanie dobrych praktyk i przekazywanie ich młodym ludziom, którzy z łatwością chłoną dostarczaną wiedzę. Władze Tarnowa od wielu lat prowadzą aktywną politykę proekologiczną. Realizowanie edukacji ekologicznej jest jednym z celów wyznaczonych w „*Programie Ochrony Środowiska dla Miasta Tarnowa na lata 2022-2028*” ze strategią krótkoterminową na lata 2022-2024”, przyjętym uchwałą Nr LXX/683/2022 Rady Miejskiej w Tarnowie z dnia 15 września 2022 r.

Duża waga przywiązywana jest do inwestycji i przedsięwzięć mających chronić środowisko naturalne. Organizujemy imprezy o tematyce ekologicznej, takie jak: „Sprzątanie Świata”, „Posprzątajmy razem Tarnów”. Kontynuowana jest zbiórka i unieszkodliwianie przeterminowanych leków, zużytych baterii, zbiórkę butelek plastikowych. Celem realizowanych konkursów i akcji jest pogłębienie świadomości ekologicznej tarnowian i rozwinięcie poczucia współodpowiedzialności za stan środowiska w którym żyjemy. Chcemy pokazać, że los naszej planety zależy od nas samych. Każde ze zrealizowanych zadań rozwija poczucie odpowiedzialności i potrzeby szybkiej reakcji na problemy ekologiczne poprzez pobudzenie odpowiedzialności za podejmowane działania, promowanie pozytywnych postaw w zakresie poszanowania środowiska naturalnego, pogłębienie szacunku i zamiłowania do przyrody. Corocznie na edukację ekologiczną Miasto przeznacza dziesiątki tysięcy złotych, które uzupełniane są środkami ze źródeł zewnętrznych, głównie z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Krakowie oraz Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

W 2023 r. zorganizowano **Program edukacji ekologicznej „Eko-bohaterzy z tarnowskich placówek oświatowych”**. W ramach programu zostały zrealizowane następujące zadania:

- ukierunkowane obserwacje i eksperymenty,
- promowanie recyklingu poprzez pokazanie ekologicznych gadżetów wykonanych z surowców wtórnych,
- zabawy pozwalające na rozwijanie własnej inicjatywy,
- zajęcia organizowane przez nauczycielkę z całą grupą lub w małych zespołach,
- udział w akcjach i konkursach organizowanych w przedszkolu,
- udział w konkursach wiedzy przyrodniczej oraz artystycznych, fotograficznych, plastycznych,
- wycieczki edukacyjne oraz spacerunki po okolicy w celu poznawania przyrody oraz zagrożeń środowiskowych,

- uroczystości, happeningi i imprezy środowiskowe. Działania podjęte w ramach kampanii skupiały się na pokazaniu dzieciom i młodzieży właściwych postaw proekologicznych.

W ramach Programu zaprojektowano oraz wykonano ulotki z cyklu „**Zielone perły Tarnowa**”, promujące najpiękniejsze, cenne przyrodniczo miejsca w Tarnowie: „Debrza. Rezerwat leśny”, „Kantoria. Zbiornik wodny”. Zadanie miało na celu uświadomienie mieszkańcom, jak ważne jest zachowanie bioróżnorodności gatunkowej na terenie miasta. W Tarnowie nie brak miejsc, które można nazwać zielonymi oazami. Zależy nam, by mieszkańcy miasta, a także turyści poznali Tarnów także od strony przyrodniczej, na którą nie zawsze zwracają uwagę.

Dodatkowo zorganizowano **konkurs na wykonanie domku dla owadów „Z owadami za pan brat”**. Do konkursu zgłosiło się 19 tarnowskich placówek oświatowych. Wykonano łącznie ponad 50 „hotelów” dla owadów, które zostały umieszczone w ogrodach przedszkolnych oraz przyszkolnych. Bardzo wysoki poziom prac poskutkowało przyznaniem dwóch I miejsc, aż czterech II i III miejsc w dwóch kategoriach – przedszkole oraz szkoła. „Hotele” wykonane były w estetyczny i odpowiedni sposób. Niemal wszystkie wykonano z naturalnych materiałów. Niektóre były wyjątkowo oryginalne i pracochłonne. Bardzo cieszymy się, że konkurs spotkał się z tak dużym zainteresowaniem.

Kampania dofinansowana ze środków WFOŚiGW w Krakowie w kwocie 31519,60 zł. Koszt całkowity: 42752,95 zł.

Dzięki dofinansowaniu ze środków NFOŚiGW zorganizowano kampanię „**Razem stwórzmy lepszy klimat! – działania edukacyjne w zakresie przeciwdziałania emisjom**”. W ramach kampanii zorganizowano szereg działań mających zaktywizować dzieci i młodzież do podejmowania świadomych, ekologicznych wyborów.

- Przygotowano gadżety ekologiczne dla dzieci z przedszkoli i najmłodszych klas szkół podstawowych,
- Przeprowadzono warsztaty ekologiczne w 30 placówkach oświatowych nt. odnawialnych źródeł energii, roli drzew i lasów, gospodarki odpadami z użyciem rekwizytów, filmu, prezentacji, metody world cafe.
- Zorganizowano międzyprzedszkolny konkurs plastyczny „Mój wkład w czyste powietrze”
- Zorganizowano międzyszkolny konkurs na wykonanie makiety – „Miasto bez zanieczyszczeń”
- Opracowano broszurę nt. przeciwdziałania emisjom
- Przygotowano artykuł do gazety na temat emisji zanieczyszczeń, tzw. "niskiej emisji", dobrych praktyk w zakresie dbania o jakość powietrza.

Kampania dofinansowana ze środków NFOŚiGW w kwocie 25 151,63 zł. Koszt całkowity: 30 632,55 zł.

Ostatnią kampanią zorganizowaną w 2023 r. była kampania „**Zieleń miejska w Tarnowie sprzyja klimatowi**”. W ramach kampanii zorganizowano:

- Akcję „zmieniamy nawyki na lepsze”. W ramach zadania rozdaliśmy 410 sadzonek roślin doniczkowych, które trafiły do 12 tarnowskich placówek oświatowych.
- Konkurs zorganizowany na Facebooku - w ramach konkursu każdy mógł opisać swoje codzienne sposoby na bycie eko i dbanie o przyrodę. Dwie wybrane osoby wygrały zestawy składające się z pięciu roślin doniczkowych. W konkursie udział wzięło 79 osób, które w ciekawy sposób opisywały swoje codzienne nawyki sprzyjające środowisku.
- Finał kampanii edukacyjnej „Zieleń miejska w Tarnowie sprzyja klimatowi”. 3.11.2023 r. o godz. 13.00 na placu Spycimira Leliwity odbył się finał kampanii. Mieszkańcy w zamian za przyniesienie minimum 5 zużytych baterii otrzymywali darmową sadzonkę roślin domowych (m.in. juki, draceny, paprotki, krotony i fikusy) oraz ekologiczną bawełnianą torbę na zakupy. Akcja cieszyła się ogromnym zainteresowaniem. Dodatkowo na miejscu działał punkt konsultacyjny, w ramach którego pracownicy Wydziału Ochrony Środowiska informowali o działaniach miejskich ekodoradców, o uchwale antysmogowej i o możliwościach dofinansowania wymiany nieekologicznych źródeł ciepła. Łącznie rozdano 348 roślin doniczkowych oraz 400 ekologicznych toreb. Rozdano także ulotki promujące najciekawsze przyrodniczo zakątki Tarnowa. W ramach kampanii zebrano 373 kg zużytych baterii, które nie trafiły wraz z innymi odpadami na składowisko. W akcję włączyła się Spółdzielnia Pracy ARGO-FILM, specjalizująca się w zbiórce, transporcie, utylizacji i odzysku odpadów niebezpiecznych oraz baterii.

Kampania dofinansowana ze środków NFOŚiGW w kwocie 8000,00 zł.

Inna działalność miasta w zakresie promowania postaw proekologicznych mieszkańców:

1. **Konkurs fotograficzny „Wakacyjna przyroda”**. Do XVI edycji konkursu zgłosiło się 61 uczestników, którzy nadesłali swoje prace o tematyce przyrodniczej i krajobrazowej. Konkurs stanowi doskonałą okazję do poznania ciekawych przyrodniczo miejsc w Tarnowie oraz w najbliższej okolicy, a młodzi obserwatorzy niejednokrotnie mają szansę natrafienia na ciekawe okazy tarnowskiej flory i fauny. Poziom artystyczny oraz pomysłowość zauważalna w nadesłanych pracach sprawiły, że komisja konkursowa miała niemały problem z wyłonieniem najlepszych fotografii. Finalnie przyznano 4 nagrody główne oraz 18 wyróżnień. Nakłady finansowe poniesione na realizację zadania wyniosły 9900,00 zł i pochodziły z Funduszy Norweskich w ramach przedsięwzięcia Projekt „Tarnów – Nowe Spojrzenie”.

2. **Konkurs na wykonanie budki lęgowej „Zaprośmy ptaki do Tarnowa”.**

Do konkursu zgłosiły się 23 placówki oświatowe z terenu miasta Tarnowa. Dzieci i młodzież łącznie zbudowały aż 40 budek lęgowych, które zostały powieszone zarówno na ternach przyszkolnych, jak i w parkach miejskich. Ogromnie cieszy fakt, że przygotowane w tarnowskich placówkach oświatowych budki lęgowe zostały dobrze skonstruowane, tak by przede wszystkim zapewnić bezpieczeństwo piskląt. Na uwagę zasługuje także to, że wiele budek zbudowano w sposób niezwykle pomysłowy i oryginalny. Przygotowane sprawozdania z realizacji zadania niejednokrotnie zaskoczyły komisję, ukazując ogrom pracy włożonej przez uczniów od momentu projektowania budki, przez jej konstruowanie, aż po wieszanie jej na odpowiednio wybranym drzewie. Konkurs został przeprowadzony wspólnie z Zespołem Parków Krajobrazowych Województwa Małopolskiego. Nakłady finansowe poniesione na realizację zadania wyniosły 5400,00 zł i pochodziły z Funduszy Norweskich w ramach przedsięwzięcia Projekt „Tarnów – Nowe Spojrzenie”.

3. **Konkurs na najpiękniejszy ogród i balkon „Zielony Tarnów”.** Do XXII edycji konkursu na najpiękniejszy ogród i balkon „Zielony Tarnów” zostało zgłoszone 26 obiektów (5 w kategorii „Ogród przy budynku jednorodinnym”, 10 w kategorii „Balkon”, 4 w kategorii „Ogród przy budynku wielorodinnym” oraz 7 w kategorii „Ogród przy Instytucji”). Komisja konkursowa powołana Zarządzeniem nr 192/2023 Prezydenta Miasta Tarnowa z dnia 17 maja 2023 r. dokonała przeglądu od początku czerwca do końca czerwca i oceny zgłoszonych obiektów. Głównym celem konkursu jest zachęcenie i zaktywizowanie mieszkańców do upiększania swojego najbliższego otoczenia, a przez to poprawy wizerunku Tarnowa i postrzegania go jako miasta zielonego, zadbanego, w którym warto żyć i gdzie można spędzić przyjemnie wolne chwile. . Nakłady finansowe poniesione na realizację zadania wyniosły 17 101,28 zł z czego 12 112,00 zł pochodziło z Funduszy Norweskich w ramach przedsięwzięcia Projekt „Tarnów – Nowe Spojrzenie” a 4 989,28 zł z budżetu miasta,

4. Akcje ekologiczne:

a) kontynuowano **akcję „Zbiórka leków nieużytecznych”**. Miasto podobnie jak w latach ubiegłych zapewniło mieszkańcom możliwość bezpiecznego pozbycia się nieużytecznych leków. Do dyspozycji tarnowian oddano 32 aptek, w których w specjalnie przeznaczonych pojemnikach można było pozostawić przeterminowane medykamenty. Akcja, którą miasto prowadzi od 2001 r., ma na celu podniesienie świadomości ekologicznej i naukę właściwego postępowania z odpadami niebezpiecznymi. Pozostawione w aptekach nieużyteczne już leki zostały zutylizowane w sposób niezagrażający środowisku i zdrowiu mieszkańców. Stanowiło to idealną okazję do zrobienia „remanentów” w domowych apteczkach, wyselekcjonowania niepotrzebnych leków i zanieśienia ich do jednej z aptek przyjmujących nieużyteczne medykamenty. Łącznie mieszkańcy oddali 5 063,30 kg przeterminowanych medykamentów,

- b) w ramach akcji ekologicznej „**Zbieramy zużyte baterie**” w Tarnowie **7428 kg** zużytych baterii nie trafiło wraz z innymi odpadami na składowisko. Spółdzielnia Pracy ARGO-FILM, specjalizująca się w zbiórce, transporcie, utylizacji i odzysku odpadów niebezpiecznych oraz baterii, pomogła w tej zbiórce, do której włączyło się 66 placówek oświatowych z terenu naszego miasta. Koszt zadania wyniósł 5 866,37 zł,
- c) dzięki akcji ekologicznej „**Zbiórka opakowań plastikowych**” udało się „uratować” **4140 kg** opakowań z tworzyw sztucznych, które trafiły do recyklera w celu ich przetworzenia. Koszt zadania wyniósł 4200,00 zł,
- d) w ramach akcji ekologicznej „**Zbieram, segreguję, odzyskuję**” udało się zebrać **2570 kg** makulatury. Koszt zadania wyniósł 4300,37 zł,
- e) Akcja „Sprzątanie Świata – Polska 2023” odbyła się w dniach 15 - 18 września. Przebiegała pod hasłem „**Sprzątanie świata łączy ludzi**” ponieważ angażuje i integruje społeczności lokalne. Zgodnie z opinią uczestników akcji, jest ona dla samorządów dobrym narzędziem w realizacji zadań z zakresu gospodarki odpadami, a dla placówek oświatowych interesującą metodą pracy wychowawczej oraz wartościowym sposobem na realizację wolontariatu. **Koszt zadania wyniósł 3 896,64 zł,**
- f) W ramach akcji „Posprzątaj z nami Małopolskę”, która stanowiła kontynuację corocznej akcji „Wspólnie posprzątajmy Tarnów”, dzięki zaangażowaniu placówek oświatowych, wędkarzy z Tarnowskiego Związku Wędkarskiego oraz osadzonych w Zakładzie Karnym, udało się uprzątnąć m.in. teren wokół Kantorii, Piaskówki i Wątku. Łącznie zebrano ponad 0,5 tony odpadów pochodzących z nielegalnych wysypisk odpadów. Koszt zadania wyniósł 6 377,40 zł,
- a) **XXIV Przegląd Filmów Ekologicznych EKOŚWIAT** odbył się w dniach 6-9 listopada. Wydarzenie adresowane było do uczniów wszystkich tarnowskich szkół i przedszkoli. W ramach przeglądu zaprezentowane zostały darmowe pokazy dla grup zorganizowanych. Organizatorzy przygotowali trzy propozycje. Na przedszkolaków czekał animowany film produkcji ukraińskiej „Mavka i strażnicy lasu”, fabularny film produkcji francuskiej „Dzika banda” skierowano do uczniów klas 5-8 szkół podstawowych, natomiast młodzieży ze szkół ponadpodstawowych wyemitowano polski film dokumentalny „Simona”. W tegorocznej edycji Przeglądu udział wzięło 3659 osób („Mawkę i strażników lasu” obejrzało 1259 osób, „Dziką Bandę” 1251, z kolei „Simonę” obejrzało 1155 uczniów).

11. REALIZACJA PROJEKTÓW EKOLOGICZNYCH DOFINANSOWANYCH ZE ŚRODKÓW UNIJNYCH ORAZ INNYCH ŹRÓDEŁ ZEWNĘTRZNYCH.

W 2023 roku Miasto Tarnów kontynuowało realizację projektu **LIFE „Wdrażanie Programu Ochrony Powietrza dla województwa małopolskiego - Małopolska w zdrowej atmosferze”**. W ramach tego projektu przekazywano mieszkańcom ulotki i materiały edukacyjne dotyczące uchwały „antysmogowej”. Ulotki umieszczano w widocznych miejscach w siedzibie Urzędu Miasta Tarnowa. Ponadto przekazywano je podczas wizyt mieszkańców u Ekodoradcy, podczas wizji terenowych, kontroli Straży Miejskiej oraz w czasie wydarzeń związanych z ochroną powietrza. Przygotowano 3 prezentacje multimedialne o tematyce zanieczyszczeń powietrza oraz uchwały antysmogowej. W roku 2022 zorganizowano 2 spotkania z mieszkańcami, na których poruszano tematy dotyczące uchwały „antysmogowej”, obowiązku zgłaszania źródeł ogrzewania do Centralnej Ewidencji Emisyjności Budynków oraz na temat form dofinansowania do zmiany systemu ogrzewania. W roku 2022 w ramach projektu zorganizowano zajęcia edukacyjne z młodzieżą węgierską w Centrum Kształcenia i Wychowania OHP, zajęcia z młodzieżą szkolną „Co wisi w powietrzu” oraz współorganizowano wycieczkę do Oczyszczalni ścieków. W ramach Green Week zorganizowano zawody pływackie przy współpracy z Sekcją Pływacką Delfin Tarnów oraz konferencję ekologiczną w Szkole Podstawowej Nr 11. Zorganizowano akcję Rowerem do szkoły, Wakacje w zdrowej atmosferze, Kiermasz ekologiczny, Śniadanie w zdrowej atmosferze oraz współorganizowano Rowerowy Rajd Mikołajkowy. Podczas tych wydarzeń uczestnicy dowiedzieli się podstawowych informacji z zakresu ochrony przyrody. Wspólnie ze Strażą Miejską przeprowadzane są kontrole spalania paliw wraz poborem próbek popiołów z palenisk. Podczas kontroli mieszkańcy są informowani o uwarunkowaniach uchwały „antysmogowej”, przekazywane są im materiały edukacyjne, a na kotłach umieszczane są naklejki informujące o terminie likwidacji danego kotła. Ponadto Ekodoradca wziął udział w konferencji dotyczącej ochrony powietrza „Śląskie – przywracamy błękit” podczas której zaprezentowała realizację projektu LIFE Małopolska w zdrowej atmosferze w województwie małopolskim.

W 2023 roku Gmina Miasta Tarnowa kontynuowała realizację projektu **LIFE-IP EKOMAŁOPOLSKA „Wdrażanie Regionalnego Planu Działań dla Klimatu i Energii dla województwa małopolskiego”** współfinansowanego ze środków programu LIFE Unii Europejskiej oraz Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. Najważniejsze działania zrealizowane w 2023 roku w ramach projektu, to m.in.: organizacja trzech kampanii edukacyjno-informacyjnych: „II Małopolski Dzień dla Klimatu” pod hasłem „Sadzonki za zużyte baterie”, w ramach której przekazano 400 sadzonek drzew i krzewów mieszkańcom Tarnowa za oddanie minimum 5 zużytych baterii (łącznie zebrano 268 kg odpadów), kampania pod hasłem „W trosce o klimat i przyrodę – oszczędzam wodę!”, w ramach której przekazano 100 butelek filtrujących wodę mieszkańcom Tarnowa za wypełnienie ankiety dotyczącej zmian klimatu/ sposobów oszczędzania wody. Ponadto na

stronie internetowej www.tarnow.pl podstronie LIFE EKOMAŁOPOLSKA, publikowano artykuły informacyjne wraz z infografikami dotyczące sposobów oszczędzania wody w domu, w ogrodzie, na zakupach, zbierając deszczówkę, czy wykorzystując szarą wodę. Zaś kampania pod hasłem „*Transport przyjazny środowisku*” zachęcała odbiorców (finalnie 20 650 osób) do zapoznania się z ogólną tematyką transportu drogowego, w tym ekologicznych form transportu, korzystania z komunikacji miejskiej, ścieżek rowerowych oraz rowerów miejskich poprzez artykuł ukazany w tygodniku Gazety Tarnowskiej oraz na serwisie informacyjnym www.tarnow.naszemiasto.pl, który zawierał wiele przykładów z miasta Tarnowa, gdzie tym bardziej zachęcono mieszkańców do pozostawienia samochodu i nie stania w korkach w drodze do pracy/ szkoły. Przeprowadzono zajęcia edukacyjne w 5 placówkach oświatowych (szkoły ponadpodstawowe) o tematyce oszczędzania wody i energii, zero waste, segregacji odpadów wraz z zasadą 4R, plastiku i mikroplastiku oraz żywności ekologicznej wraz z przekazaniem 15 zestawów koszy do segregacji odpadów z podziałem na 3 frakcje odpadów (plastik, papier, zmieszane – łącznie 42 pojemniki). Zorganizowano 9 wydarzeń związanych z ochroną klimatu, w tym m.in. „*KLIMATyczny Tarnów*”, w ramach którego przekazano 400 zielonych roślin doniczkowych oczyszczających powietrze mieszkańcom Tarnowa za oddanie minimum 5 zużytych baterii (łącznie zebrano 133 kg odpadów) oraz w ramach rozstrzygnięcia konkursu na Facebooku Mój Tarnów w zamian za podzielenie się w komentarzu informacją w odpowiedzi na pytanie: „*Jaką jedną, prostą czynność wykonujecie, by dbać o planetę?*”. Współorganizowano warsztaty CIEPŁO-ZIMNO w ramach Małopolskiej Nocy Naukowców w Zespole Szkół Ogólnokształcących i Technicznych im. Jana Szczepanika w Tarnowie oraz zorganizowano 13 spotkań informacyjnych dla mieszkańców Tarnowa oraz pracowników Urzędu Miasta Tarnowa dotyczących założeń Projektu LIFE-IP EKOMAŁOPOLSKA. Do działań Projektu zaliczała się również jego promocja poprzez publikację artykułów informacyjnych na stronie internetowej www.tarnow.pl podstronie LIFE EKOMAŁOPOLSKA, związanych z ochroną klimatu, m.in. ekoporadniki dla osób planujących budowę domu, lokalnych władz publicznych, małych i średnich przedsiębiorców, rolników, właścicieli budynków jednorodzinnych, zarządców domów wielorodzinnych i dyrektorów jednostek edukacyjnych, czy dystrybucja gadżetów ekologicznych (toreb jutowych wielokrotnego użytku na zakupy, eko_ notatników z długopisem biodegradowalnym, zestawów drewnianych kredek, ekologicznych długopisów bambusowych, kolorowanek, czy ulotek informacyjnych) podczas spotkań z mieszkańcami, prelekcji w szkołach, wydarzeń, czy kampanii edukacyjno-informacyjnych.

W 2023 roku kontynuowano w Urzędzie Miasta Tarnowa obsługę programu priorytetowego „**Czyste powietrze**”, na podstawie porozumienia Gminy Miasta Tarnowa z Wojewódzkim Funduszem Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Krakowie. Gminny punkt konsultacyjno – informacyjny znajduje się w budynku UMT przy ul. Nowej 4. „Czyste powietrze” to kompleksowy program rządowy, którego celem jest ograniczenie lub całkowite zlikwidowanie emisji zanieczyszczeń (głównie pyłów) oraz gazów cieplarnianych wprowadzonych do atmosfery z domów jednorodzinnych. W ramach

programu można skorzystać z dofinansowania do wymiany starych i nieefektywnych źródeł ciepła na paliwo stałe na nowoczesne źródła ciepła spełniające najwyższe normy, oraz przeprowadzenie niezbędnych prac termomodernizacyjnych budynku (np. ocieplenie budynku, wymiana stolarki okiennej lub drzwiowej). Dodatkowo można również starać się o dofinansowanie do mikroinstalacji fotowoltaicznej. Program skierowany jest do właścicieli i współwłaścicieli domów jednorodzinnych lub wydzielonych w budynkach jednorodzinnych lokali mieszkalnych z wyodrębnioną księgą wieczystą. Maksymalne kwoty dofinansowania mogą wynieść na wymianę źródeł ciepła i termomodernizację domu: do 66 tys. zł, 99 tys. zł lub 135 tys. zł (podstawowy, podwyższony i najwyższy poziom dofinansowania). Do dnia 31.12.2023 r. na terenie Gminy Miasta Tarnowa:

- złożono 1020 wniosków o dofinansowanie
- zrealizowano 436 przedsięwzięć
- sumarycznie wypłacono dotacje w kwocie 8 187 250, 62 zł.

W ramach promowania programu „Czyste Powietrze” organizowane są konferencje, szkolenia dla mieszkańców Tarnowa jak również prowadzone są wizyty terenowe przybliżające zasady programu.

W 2022 roku podpisano porozumienie z Wojewódzkim Funduszem Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Krakowie w sprawie realizacji programu priorytetowego „**Ciepłe Mieszkanie**”. Szacowana kwota dotacji wynosi ponad 5 mln i ma zostać przeznaczona na dofinansowanie zmiany systemu ogrzewania na proekologiczne i poprawę efektywności energetycznej w lokalach mieszkalnych w budynkach wielorodzinnych. Program przeznaczony jest dla osób fizycznych, posiadających tytuł prawny wynikający z prawa własności lub ograniczonego prawa rzeczowego do lokalu mieszkalnego, znajdującego się w wielorodzinnym budynku mieszkalnym w Tarnowie. Dofinansowania nie można uzyskać dla lokali będących własnością Gminy Miasta Tarnowa. Celem programu jest poprawa jakości powietrza poprzez zmniejszenie emisji pyłów oraz gazów cieplarnianych, dzięki wymianie źródeł ciepła i poprawie efektywności energetycznej budynków. W roku 2023 do UMT wpłynęło 27 wniosków, zawarto 9 umów i rozliczono 2 wnioski.